

ШТА ЈЕ
КЊИЖЕНСТВО?

WHAT IS
KNJIŽENSTVO?

КЊИГА САЖЕТАКА

BOOK OF ABSTRACTS

МЕЂУНАРОДНИ НАУЧНИ СКУП / INTERNATIONAL CONFERENCE
Београд, 16 – 17. октобар 2015. / Belgrade, October 16-17, 2015

Филолошки факултет
Универзитет у Београду
Faculty of Philology
University of Belgrade

Министарство просвете, науке и технолошког развоја Републике Србије
Ministry of Education, Science and Technological Development of Serbia

Међународни научни скуп: ШТА ЈЕ *КЊИЖЕЊСТВО*?
књига сажетака

International conference: WHAT IS *KNJIŽENSTVO*?
book of abstracts

МЕЂУНАРОДНИ
НАУЧНИ СКУП:

**ШТА ЈЕ
*КЊИЖЕНСТВО?***

КЊИГА САЖЕТАКА

INTERNATIONAL
CONFERENCE

**WHAT IS
*KNJIŽENSTVO?***

BOOK OF ABSTRACTS

ФИЛОЛОШКИ ФАКУЛТЕТ УНИВЕРЗИТЕТА У БЕОГРАДУ
FACULTY OF PHILOLOGY UNIVERSITY OF BELGRADE

Филолошки факултет
Универзитет у Београду

Међународни научни скуп
ШТА ЈЕ КЊИЖЕНСТВО?
Књига сажетака

Београд, 16-17. октобар 2015.

Faculty of Philology
University of Belgrade

International conference
WHAT IS KNJIZENSTVO?
Book of abstracts

Belgrade, October 16-17, 2015

Филолошки факултет
Универзитет у Београду
Студентски трг 3
11000 Београд
Србија

Faculty of Philology
University of Belgrade
Strudentski trg 3
11000 Belgrade
Serbia

Зборник је настао у оквиру пројекта Министарства просвете, науке и технолошког развоја број 178029, *Књиженство, теорија и историја женске књижевности на српском језику до 1915. године*.

Програмски одбор
Проф. др Александра Вранеш
Проф. др Светлана Томин
Проф. др Зорица Бечановић-Николић
Проф. др Дубравка Ћурић
Проф. др Магдалена Кох
Доц. др Славко Петаковић

Главна и одговорна уредница
Проф. др Биљана Дојчиновић

Уредништво зборника
Доц. др Драгана Грујић
Доц. др Гордана Ђоковић
МА Ана Коларић
МА Дуња Душанић
МА Жељка Јанковић
МА Јелена Милинковић

Превод резимеа
Др Снежана Калинић
МА Милица Ћуричић
МА Дамјана Ракић
МА Радојка Јевтић

Коректура и лектура
Књиженство

Дизајн
Др Наташа Теофиловић

knjizenstvo@gmail.com
knjizenstvo@fil.bg.ac.rs

ISBN 978-86-6153-300-6
COBISS.SR-ID 216567308

Штампа
з. р. Отисак, Београд
Тираж 100

© Сва права задржана

Program Committee
Prof. Aleksandra Vraneš
Prof. Svetlana Tomin
Prof. Zorica Bečanović-Nikolić
Prof. Dubravka Đurić
Prof. Magdalena Koch
Dr. Slavko Petaković

Editor-in-chief
Prof. Biljana Dojčinović

Editorial Committee
Dr. Dragana Grujić
Dr. Gordana Đoković
MA Ana Kolarić
MA Dunja Dušanić
MA Željka Janković
MA Jелena Милинковић

Abstracts translated by
Dr. Snežana Kalinić
MA Milica Đuričić
MA Damjana Rakić
MA Radojka Jevtić

Proofreading
Knjizenstvo

Design
Dr. Nataša Teofilović

© All rights reserved

**ШТА ЈЕ
КЊИЖЕНСТВО?**

КЊИГА САЖЕТАКА

**WHAT IS
KNJIŽENSTVO?**

BOOK OF ABSTRACTS

 Емоционалност у дописивању међу бугарским
списатељицама у 19. веку

Презентација ће се фокусирати на емоционалну атмосферу преписке три бугарске интелектуалке између шездесетих и осамдесетих година деветнаестог века: Ирине Екзарх, Марије Бурмове и Јорданке Филаретове. Циљ је истаћи епистоларно наслеђе ових жена. Оно је недовољно истражено из перспективе рода као и из перспективе промене етикеције, то јест нових културних утицаја у погледу манира који су долазили из „цивилизоване“ западне Европе. Дописивање ових жена није био само начин њиховог комуницирања и повезивања док су путовале или мењале статус и занимање, већ и последица њиховог јавног активизма као наставница, сарадница новина, преводитељки и учесница у женским организацијама на простору под контролом Отоманског царства. Расветљавање новооткривених примарних извора показује удео који су жене имале у процесу културних трансформација: „приватно писмо“ представљало је начин изражавања емоција које су иначе морале да се сузбијају услед норми и очекивања у вези са понашањем Бугарки у јавности.

 Emotion and Epistolary in the Communication Between
Bulgarian 19th Century Women Writers

The presentation will focus on the 'emotional temperature' of the correspondence of three Bulgarian women intellectuals in the period from 1860s to 1880s: Irina Ekzarh, Maria Burmova and Yordanka Filaretova. The aim is to bring forth the epistolary heritage of these women which is hardly researched both from a gender perspective and from the perspective of a change in 'the etiquette' that was part of the new cultural influences in the manners coming from the 'civilized' Western Europe. The women's epistolary practice was not only their own way of communicating and networking while traveling or changing their status and occupation. It is also a consequence of their public activism as teachers, contributors to the press, translators and participants in the women's organizations during the Ottoman control. Shedding light on the newly discovered primary sources is one of the activities which can prove women's share in the process of cultural transformations, in which the 'private letter' represents a way of emotional expression that would be kept in the chains of the normative expectations of the Bulgarian women's conduct in public.

Pisanje kao ženski društveni angažman na području Trsta, Istre i Rijeke krajem 19. i početkom 20. stoljeća

Na temelju proučavanja periodike na talijanskom, slovenskom i hrvatskom jeziku na području Trsta i sjevernog Jadranskog Primorja, u razdoblju od kraja 19. do prvih desetljeća 20. stoljeća, ovaj će rad obnoviti pamćenje na neke od autorica koje su svojim javnim istupima, te novinarskim i književnim angažmanom, izražavale inovativne i progresivne stavove o odnosima među nacionalnim skupinama, socijalnim problemima, pitanju rata te ženskog položaja u društvu. Odabrani teritorij zanimljiv je zbog prisustva različitih nacionalnih skupina s međusobno potirućim nacionalnim aspiracijama, što ga je u razdoblju definiranja europskih nacionalnih država obilježilo intenzivnim političkim previranjima, pomicanjem granica, sukobima i migracijama. Sve je to dovelo do izrazite političnosti tekstova objavljivanih u periodici. Kad se radi o književnoj produkciji, neke suvremene povjesničarke književnosti (Pellegrini 2004) smatraju da je ta političnost izrazitija kod ženskih nego kod muških autora; uistinu, takozvanu „tršćansku književnost”, u čiji kanon nije ušla nijedna spisateljica, obilježavaju modernistički i autoreferencijalni eksperimenti, a ne društveni angažman, dok najaktivnije spisateljice tog doba u novinskim člancima ali i narativnim tekstovima, ustrajno raspravljaju o javnim pitanjima. Intelektualni rad žena bio je moguć zahvaljujući obrazovanju građanskih djevojaka (najprije u Austro-Ugarskoj, zatim u Kraljevini Italiji i Kraljevini SHS), a školstvo i obrazovanje predstavljaju i jedno od najvažnijih područja afirmacije ženskog rada, te, za neke od njih, nadahnuće za ideje o društvenoj jednakosti i suživotu.

Writing as a Form of Women's Social Engagement in the Territory of Trieste, Istra and Rijeka at the Turn of the Twentieth Century

On the basis of examining periodicals in Italian, Slovenian and Croatian in the territory of Trieste and the northern Adriatic within the time span from the end of the nineteenth century to the first decades of the twentieth century, this paper will renew the memory of some of the authors who, through their public appearance, their journalistic and literary engagement, expressed innovative and progressive attitudes about the relationship between nations, about social problems, about the issue of war and women's position in society. The chosen territory is interesting due to the presence of various nations with opposite national aspirations, which marked it in an era when European national states were being delineated with intense political upheavals, malleable borders, conflicts and migrations. All of that lead to an explicit political voice present in texts published in periodicals. As for the literary production, some contemporary literary historians (Pellegrini 2004) consider this type of political expression more prominent in female authors than in male ones; indeed, the so-called "literature of Trieste", whose canon encompasses no female authors, is marked by modernist and self-referential experiments, and not social engagement, while the most active female authors of that age discuss public matters in newspaper articles and narrative texts. Women's intellectual work was possible due to the education city girls received (first in the Austro-Hungarian Empire, then in the Kingdom of Italy and the Kingdom of Serbs, Croats and Slovenians), and education represents one of the most important areas of the affirmation of women's work and, for some of them, an inspiration for the ideas of social equality and coexistence.

Прилог књижевној биографији Савке Суботић

Први корак у осветљавању књижевне биографије Савке Суботић (1834-1918) која поред аутобиографских *Успомена*, неколико објављених расправа о еманципацији српске жене (*ЛМС* 1870), о народним тканинама и рукотворинама (*ЛМС*, 1904), говора (*Гласник Српског ученог друштва* 1886), предавања (Београд 1903; Беч 1911) и анонимно објављених чланака о женском образовању и удружењима, обухвата и фокусирање на онај део њеног стваралаштва који је остао готово сасвим непознат. Ради се о бављењу Савке Суботић минорним књижевним врстама као што су афоризам и рефлексја/сентенција, а то је материјал који је само делимично објављен у часописима, док је велики део остао у рукопису. Циљ реферата је да се представи тај корпус сачуван у Рукописном одељењу Матице српске и да се изврши његова прва, сумарна жанровска и тематска класификација.

A Contribution to the Literary Biography of Savka Subotić

The first step in researching the literary biography of Savka Subotić (1834-1918) should focus on the almost unknown aspects of her work, and not only on the autobiographical *Uspomene* (*Memories*), several published essays on the emancipation of the Serbian woman (*LMS*, 1870) and on traditional materials and handicrafts (*LMS*, 1904), speeches (*Glasnik srpskog učenog društva*, 1886), lectures (Belgrade 1903; Vienna 1911) and anonymously published articles on women's education and associations. Those aspects of her work include minor literary genres such as aphorisms and maxims, the majority of which remains in handwriting and has not been published. The aim is to present that corpus which has been preserved in the Handwriting Department of Matica Srpska and to classify it genre- and subject-wise for the first time.

Обнављање феминистичке контрајавности 90-их година 20. века у Србији

У контексту распада СФРЈ, који се одвијао кроз низ ратних сукоба, проузрокујући снажну репатријархализацију друштва/друштва, и у контексту организованог антиратног деловања жена, оживео је и феминистички покрет у Србији на такав начин да то представља готово доследно обнављање његовог обрасца из периода од 1919. до 1941. када је феминистичка јавност као контрајавност први пут и формирана у југословенском/српском друштву односно на српском језику. Покретање алтернативних академских програма и институција (Центар за женске студије, 1991), издавачких иницијатива (*Деведесетчетврта*), центара женске солидарности и само/помоћи (СОС телефон, Аутономни женски центар), а пре свега часописа (*ProFemina*, *Женске студије*, *Феминистичке свеске*) и у тим часописима карактеристичних „контрајавних жанрова” (женски портрет, феминистички есеј), значило је отварање једног паралелног друштвеног, медијског и дискурзивног простора, баш као и после Првог светског рата. Феминистичка контрајавност 90-их година 20. века била је политички опозициона у односу на званични државни дискурс; међутим, била је самостална у односу на друге опозиционе а блиске иницијативе са којима најнепосредније сарађује (часопис *Реч*, издаваштво радија Б92). Концентришући се на три феминистичка часописа (*Женске студије*, основане 1995; *ProFemina*, 1994; и *Феминистичке свеске*, 1994), циљ овог излагања јесте да успостави линију континуитета (српске) феминистичке контрајавности и укаже на важност и делотворност периодичке штампе у времену моћнијих/„моћнијих” медијских форми и формата.

Renewing the Feminist Counterpublic in Serbia in the 1990s

In the context of the disintegration of the SFRY, which took place in the form of several war conflicts, causing a strong repatriarchalization of society, and in the context of women's organized anti-war actions, the feminist movement in Serbia was brought to life in such a way that it represents an almost identical renewal of its form from 1919 to 1941 when the feminist public as counterpublic was first formed in the Yugoslavian/Serbian society, i.e. in the Serbian Language. Establishing alternative academic programs and institutions (Women's Studies Center, 1991), publishing initiatives (*Dvadesetčetvrti*), women's solidarity and self-help centers (SOS phone, Autonomous Women's Center), and magazines (*ProFemina*, *Ženske studije*, *Feminističke sveske*) which promoted characteristic "counterpublic genres" (women's portrait, feminist essay) meant the opening of a parallel social, media and discursive space, just like after the First World War. The feminist counterpublic of the 1990s was politically opposite to the official state discourse; however, it was independent from other close initiatives with which it collaborated closely (the magazine *Reč*, radio B92 publishing). By focusing on three feminist magazines (*Ženske studije*, founded in 1995, *ProFemina*, 1994; and *Feminističke sveske*, 1994), the aim of this presentation is to establish a line of continuity of the (Serbian) feminist counterpublic and indicate the importance and success of periodical press at a time of more powerful media forms and formats.

 Spoj erosa i humora u ljubavnoj poeziji Bisere Alikadić i Radmile Lazić

Bisera Alikadić je jedna od temeljnih figura za rekonstruisanje ženske književne historije u bosanskohercegovačkoj književnosti, kao i za progovaranje o savremenoj književnoj produkciji. Nesvodiva je na etnonacionalne aršine (Bošnjakinja koja piše erotsku poeziju i ne bavi se temama pogodnim za aktuelni proces izgradnje nacije). Njen humor je subverzivan, emancipatorski, prevratnički, a njena pozicija u književnom kanonu trajno marginalna. Partnerica i sagovornica u pjesničkom smislu joj može biti srpska pjesnikinja Radmila Lazić i zanimljivo je uporediti poetike ove dvije autorice koje pišu na istom, različito imenovanom jeziku, srpskom i bosanskom. Na njihovim tekstovima se može posmatrati kako humor funkcioniše u ljubavnoj poeziji, te kakvu vrstu ljubavi prikazuje i afirmiše njihova poezija.

 Merging Eros and Humour in Love Poetry of Bisera Alikadić and Radmila Lazić

Bisera Alikadić is one of the key figures both in reconstructing women's literary history in Bosnian literature as well as in speaking about contemporary literary production. She cannot be subsumed under ethnonational categories (a Bosnian woman who writes erotic poetry and deals with topics nowhere suitable for the active process of building the nation). Her humour is subversive, emancipative, rebellious, and her position in the literary canon is permanently marginal. Poetically, her partner and colloquutor could be the Serbian female poet Radmila Lazić, and it is interesting to compare the poetics of these two authors who write in the same but differently named language – Serbian and Bosnian. Their lyrics demonstrate how humour works in love poetry, and what kind of love their poetry exhibits and affirms.

 Skretnice – retorika hetero-povijesti u Povijesti: politika/
etika preživljavanja i (ne)moguće kodiranje doma

Rad se bavi romanom Jasmine Musabegović iz 1986. godine. Putanja identifikacije na razini kodiranja ženskog roda označava povratak domu, ali nakon što se on dekontaminira od ideoloških taloga. Ono što nas ovdje zanima jeste: da li je ona, umještena u tē tranzicijske topose (period između dva rata i vrijeme Drugog svjetskog rata), a ne zaboravimo da je svaki topos uvijek i mjesto u diskursu kulture, pa su „tračnice” zapravo granice i perspektive kako rodne tako i kulturološke prefiguracije, aktivna i u haotičnom povijesnom vrijeme-prostoru; jesu li „skretnice” skepsom presvučen promašeni trop čije se značenje ne uspijeva transkodirati na ženski rod, budući da namjesto promjenljivosti živi egzistenciju statike, ili zapravo Fatimina reverzibilnost domu govori nešto i o potrebi priznavanja stigmatski i konvencijski sekundarne topologije u autentizaciji sopstva? Da li je naratorica, bez obzira na krhku, ali prisutnu poliglosiju, zarobljena u sopstveni androtekst, a u skladu sa navedenim: gdje je žena u kolektivnim identifikacijama i jakim pozicioniranjima, da li može biti ozvaničeni subjekt Povijesti, (i)/ili (da li) ima jednu drugačiju putanju kodiranja identiteta preko poli(e) tike porodice, zajedništva, brigovanja? Odnosno, nisu li *Skretnice*, simulirajući žanr historijskog romana, neočekivano, ali namjerno, izostavile njezino potpuno uporištenje u Povijesnom prostoru, kako bi ona zadržala sopstvo, ne izolirajući ga, već štiteći u različitosti margine, *omogućavajući mjesto praznome* (De Certau)!?

 Switches – the Rhetoric of Hetero-history in History:
Politics/Ethics of Surviving and the (Im)possibility of
Coding Home

This paper analyzes the novel Jasmina Musabegović wrote in 1986. The path of identification through coding female gender means going back home, but only after it has been decontaminated ideologically. Bearing in mind that every topos represents a point in cultural discourse and that *rails* represent borders and perspectives of gender and cultural prefiguration, what we are interested in is whether Fatima is active in chaotic historical time-space, situated within those transitional toposes (period between the two wars and during WWII); are *switches* a skeptically colored, failed trope which cannot be transcoded onto female gender, since she lives a life of statics and not a life of changeability, or Fatima's reversibility towards home tells us about the need for acknowledging the stigmatically and conventionally secondary topologies in authenticating oneself? Is the narrator, disregarding the fragile, but present poly-glossia, imprisoned in her own andro-text, corresponding with the following: what is the position of a woman in collective identification and strong positioning, can a woman be a formalized subject in history, and/or she follows a different path of identity coding through family politics/poly-ethics, togetherness, caring? In other words, doesn't *Switches* omit unexpectedly, but intentionally Fatima's settling down in the historical space, enabling her to preserve her self, without its isolation, but through protecting it in the difference of the marginal, *leaving room for the empty* (De Certau)?

Символично посредовање женског доживљаја света и женског стваралаштва у поезији Марије Кнежевић

У поезији савремене српске песникиње Марије Кнежевић (1963) лирски глас се јавља и у мушком и у женском роду, баш као што се поистовећује са свим граматичким лицима, у једнини и у множини, нарочито негујући однос између првог и другог лица једнине, као у књизи под насловом *Моје друго ти* (2001). У поезији коју објављује дуже од тридесет година тематски су дотакнути сви садржаји које је наметало време, простор, историја, политика, свакодневица: политичке, државне и економске транзиције, ратови, емиграција, економска криза, (не)култура, свакодневни живот у приватној и у јавној сфери, као и његов одраз у медијима. Марија Кнежевић је будна, хиперсензибилна хроничарка времена, чијим широм отвореним чулима, проницљивом духу и песничкој вештини полази за руком да симболички посредује бројне доживљаје света, међу којима се највећма истиче управо – женски. У оквиру женског доживљаја света посебно су симболички, метафорички, метонимијски, неретко и посредством антифразе, парадокса и ироније, наглашени видови женског стваралаштва и женског стварања. Овај рад ће се усредсредити на књиге поезије из познијег стваралаштва Марије Кнежевић (*In tactum*, 2005; *Уличарке*, 2007; *Šen*, 2011), али ће, свакако, у видокругу имати и целокупни поетски опус ове песникиње (*Елегијски савети Јулији*, 1994; *Ствари за личну употребу*, 1994; *Доба Саломе*, 1996, *Моје друго ти*, 2001; *Двадесет песама о љубави и једна љубавна*, 2003) и показати видове симболичког посредовања женског стваралаштва који се у њему могу уочити.

The Symbolic Mediation of the Female Experience of the World and Women's Creativity in the Poetry of Marija Knežević

In the poetry of the contemporary Serbian female poet Marija Knežević (1963) the lyrical voice is expressed in the masculine and feminine gender, as well as identified with all the grammatical persons, both in singular and in plural, whereas the relationship between the first and second person singular, as shown in the book titled *Moje drugo ti* (2001) is particularly nurtured. The themes in her poetry, which she has been publishing for more than thirty years, encompass all the contents imposed by time, space, history, politics, everyday life: the political, state and economic transitions, wars, emigration, economic crisis, culture (or lack of it), everyday life in the private and public sphere and its reflection in the media. Marija Knežević is a watchful, hypersensitive chronicler of the times, whose open senses, keen spirit and poetic skill manage to symbolically mediate numerous experiences of the world, and the one which stands out the most is precisely the female one. Within the female experience of the world the forms of female literary work and female production are especially accentuated through the use of symbols, metaphors, metonyms, and the frequent use of antiphrasis, paradox and irony. This paper will focus on the books of poetry from Marija Knežević's later literary period (*In tactum*, 2005; *Uličarke*, 2007; *Šen*, 2011), but it will, of course, encompass the entire literary opus of this female poet (*Elegijski saveti Juliji*, 1994; *Stvari za ličnu upotrebu*, 1994; *Doba Salome*, 1996, *Moje drugo ti*, 2001; *Dvadeset pesama o ljubavi i jedna ljubavna*, 2003) and, finally, demonstrate the forms of symbolic mediation which can be found in her work.

 Транснационални модели контекстуализације
савремене женске књижевности у дијаспори

Кроз осврт на новија разматрања репрезентације појмова дијаспоре, миграције, дислокације и релокације у контекстима транснационалног феминизма, овим радом настоје се представити и илустровати постојећи и потенцијални транснационални модели контекстуализације савремене женске књижевности у дијаспори, с посебним нагласком на постјугословенска прозна остварења настала изван матичног простора у последњих двадесет година. Ослањајући се на најновије теоријске одреднице које дефинишу и рашчлањују идеје и праксе транснационалног (Seyhan) и номадског сензибилитета (Braidotti), радом се настоји подстаћи дијалог о неопходности одржавања конструктивног међупростора унутар којег се врше продуктивна утемељења и превазилажења трајно негативних искустава миграције, маргинализације и губитка, а која се неретко везују за концепте писања изван нације. Такође се настоји указати на неопходност континуираног праћења постјугословенске женске књижевне продукције у ширим светским контекстима, као и на трагове утицаја патријархалних пракси књижевне канонизације на дефинисање женског књижевног субјекта.

 Transnational Models of Contextualization of
Contemporary Female Literature in the Diaspora

By taking a look at the latest ideas on the representation of the notions of diaspora, migration, dislocation and relocation in the context of transnational feminism, this paper will try to represent and illustrate existing and potential transnational models of the contextualization of contemporary women's literature in the diaspora, with a special emphasis on post-Yugoslavian prose created outside the motherland within the last twenty years. Relying on the latest theoretical notions which define and delineate ideas and practices of the transnational (Seyhan) and nomadic sensibility (Braidotti), this paper will attempt to encourage a dialogue of the necessity of maintaining the constructive interspace for the productive rooting and overcoming of the permanently negative experiences of migrations, marginalization and loss, which are frequently tied to the concepts of writing outside one's nation. We will also try to point out the necessity of continual tracking the post-Yugoslavian female literary production in a wider context, and the traces of the influence of patriarchal practices of literary canons on defining the female literary subject.

 Феминистичка реконструкција историје будућности као
пројекат дигиталне хуманистике

„Позисторија” је теоријски концепт који је увела Марина Благојевић и први пут га употребила у великом колективном пројекту „Scholars Intitatives” (објављен 2010) који је имао за циљ да из мултидисциплинарне перспективе објасни чиниоце који су утицали на распад Југославије, те да омогући усаглашавање ставова великог броја научника и научница који су долазили из различитих средина. Пројекат је био организован око „контроверзи” везаних за поједине кључне тачке око којих су се одвијале различите полемике. Марина Благојевић је тада предложила увођење још једне контроверзе, под називом „Living Together or hating each other?” која је постала онда 11. контроверза, односно последње поглавље ове обимне студије. Основна идеја је да се сакупе знања и информације које би омогућиле да „позитивна страна историје” постане део само/разумевања човечанства и интегрални део „светске историје”. Дубока реконструкција знања, која би почивала на феминистичким и хуманистичким принципима, омогућила би другачије тумачење историје човечанства, али и другачије одношење према будућности. Ауторка предлаже да се изврши екстраполација феминистичких стратегија и направи интервенција у историју као хуманистичку дисциплину да би било могуће другачије замишљање будућности, али и другачије стварање историје. У свом излагању она ће образложити и идеју о пројекту „Виртуелни музеј позитивне историје”.

 The Feminist Reconstruction of the History of the Future
as a Project of Digital Humanities

„Poshistory” is a theoretical concept introduced by Marina Blagojević. She used it for the first time in the great collective project „Scholars Initiatives” (published in 2010) which aimed at clarifying, from a multidisciplinary perspective, the factors which influenced the disintegration of Yugoslavia, and to ensure the agreement of a large number of both male and female scientists who came from various places. The project was organized around the „controversies” connected to certain key points which were still being discussed. Marina Blagojević suggested the introduction of another controversy called „Living together or hating each other?” which became the eleventh controversy, that is, the final chapter of this enormous study. The basic idea was to collect the knowledge and information which would ensure that the „positive side of history” becomes a part of the self-/understanding of mankind and an integral part of „world history”. A profound reconstruction of knowledge, which would rest on feminist and humanities’ principles, would also enable a different interpretation of the history of mankind, and a different relationship towards the future. The author proposes the extrapolation of feminist strategies and an intervention into history as a humanities’ discipline so as to envision and even create the future differently. Her presentation elaborates the idea of the project „The Virtual Museum of Positive History”.

Нена А. ВАСОЈЕВИЋ
nenavasojevic@hotmail.com
Универзитет у Београду, центар за мултидисциплинарне
докторске студије

Живот и дело Персиде Пинтеровић

Међу првим учитељицама које су дале велики допринос својим педагошким радом налази се и Персида Пинтеровић (1845-1895). У Вишој женској школи предавала је српски и немачки језик. Љубав према језику довела ју је до места председнице литерарног одбора *Домаћице*, који је обогатила својим педагошким чланцима, преводима позоришних чланака са страних језика на српски и другим текстовима.

Nena A. VASOJEVIĆ
nenavasojevic@hotmail.com
Center for Multi-Disciplinary Studies, University of Belgrade

Life and Work of Persida Pinterović

Persida Pinterović (1845-1895) was one of the first women teachers who made a major contribution through her pedagogical work. She taught Serbian and German in Higher School for Women. Owing to her love of language, she was appointed president of the literary council of *Housewife*, which she enriched with her pedagogical articles, translations of theatrical articles into Serbian and other texts.

Дигитална хуманистика

Уз синтагму „отвореног пута”, која означава савремено овладавање информацијама, везује се и ”митологија отвореног пута”, коју уводи Кокс (Cox, 2000). Ову другу је могуће доживети као израз дивљења и уважавања широких и разнородних могућности информисања. У истом обиму њоме се исказује и иронија због привида слободе приступа знању, привида, јер је приступ спутаван технолошким, економским, националним, политичким, правним, географским, лингвистичким баријерама, од којих нам ниједна није остала непозната. Сведоци смо, такође, да у данашњим друштвима све њих покушавамо надилазити уз помоћ доступности знања, и кроз електронске медије, уз помоћ такозване културне дипломатије, коју, између осталог, и омогућавају претходно навођени пројекти очувања и пласмана културне баштине. У складу са препорукама Бечке конвенције о културној дипломатији¹ као друштвеној, образовној, уметничкој кореспонденцији у циљу представљања историјских, културних и државних тековина, како би се истакла национална самобитност, с једне, и пријатељска намера, с друге стране, књиге и библиотеке имају значајну социјалну улогу. Уз музеје, архиве, позоришта, биоскопе, књиге и библиотеке су и данас, као и кроз историју, од зачетака свога постања, активни носиоци интеркултурне и међунационалне комуникације. Пре свега, по општим етичким и естетским вредностима, по особеностима засебних култура које профилишу и по којима се препознају, а потом по стандардизованим струковним посебностима које омогућавају прожимање библиотекарства са другим дисциплинама, као и хоризонтално повезивање у оквиру струке у интересу народа и њему припадајуће културе. Свака културна дипломатија за своја најбоља достигнућа дугује захвалност управо књизи и библиотекама као сталним и поузданим амбасадорима своје културних вредности и баштине, које у своје дигиталном облику постижу одувек жељено јединство радње, простора и времена.

¹ Vienna Convention on Diplomatic Relations and Optional Protocols, Vienna, 18 April 1961.

Digital Humanities

”The mythology of the open road”, a phrase introduced by Cox (Cox, 2000), is connected to the ”open road” phrase, which marks the contemporary grasp on information. The phrase may be understood as an expression of admiration and respect of the wide possibilities of information. At the same time it also expresses the irony of the ostensible access to knowledge. Ostensible, because this same access is confined by technological, economic, national, political, legal, geographical, linguistic barriers, all of which we have come to know well. We are also witnesses that, in today’s society, we try to overcome those barriers with the help of knowledge accessibility, through electronic media, with the help of the so-called cultural diplomacy, which is, among other things, enabled by the aforementioned projects of preservation and placement of cultural heritage. In accordance with the recommendations of the Vienna Convention on cultural diplomacy² as a social, educational, artistic correspondence with the aim of representing historical, cultural and state heritage to put forward the national self-relevance on the one hand and friendly intentions on the other, books and libraries play a vital social role. Together with museums, archives, theatres, cinemas, libraries remain, throughout its history and even to this day, the active bearers of intercultural and international communication through their general ethical and aesthetic values, the special nature of various cultures they profile and are recognizable by, and also through the standardized specialties which enable the connection of librarianship to other disciplines, as well as through the horizontal connections within the field in the interest of people and their culture. Cultural diplomacy owes its gratitude for its highest accomplishments precisely to books and libraries as permanent and reliable ambassadors of its cultural values and heritage, which achieve in their digital form the desired unity of action, space and time.

² Vienna Convention on Diplomatic Relations and Optional Protocols, Vienna, 18 April 1961.

„Христ је дошао са Истока”: Србија у очима Американки током Великог рата

Први светски рат је успео, бар на кратко, да уздрма односе међу половима. Од избијања рата у Европи, Американке су волонтирале у цивилним организацијама на хуманитарним пословима, најчешће као лекарке, болничарке, возачи амбулантних возила, телефонисткиње, забављачице и новинари-извештачи са ратишта. Србија се нашла у фокусу америчке јавности због хуманитарне катастрофе услед епидемије тифуса, 1915. године. Перцепција Србије међу Американкама може се посматрати на основу извештаја такозваних „женских” магазина, (*Good Housekeeping*, *Woman's Home Companion*), стручних часописа (*National Geographic*) и литературе. Драгоцена сведочанства о Србији и Солунском фронту оставиле су малобројне Американке – лекарке, неговатељице и новинарке које су боравиле на ратишту. Американке су испољавале „контрадикторна осећања” жалости према ратним дешавањима и поноса на сопствени хуманитарни рад. Текстови посвећени Србији углавном су писани са великом наклоношћу, представљајући је као храбру малу земљу, опустошену ратним разарањима, којој је за опстанак неопходна помоћ Сједињених Држава. Велика пажња је усмерена ка патњама цивилног становништва, посебно деце и жена, током изузетно окрутне аустроугарске и бугарске окупације. Американке су позивале на помоћ Србији не само у области медицине, пољопривреде, финансија и образовања, већ и на помоћ у збрињавању бројне ратне сирочади.

"Christ Came from the East": Serbia in the Eyes of American Women during the Great War

The First World War managed, at least for a little while, to shake the relations between the sexes. Since the war started in Europe, American women volunteered in civilian organizations in humanitarian workplaces, mostly as doctors, nurses, paramedics, phone operators, entertainers and reporters from warsites. Serbia came into the focus of the American public due to a humanitarian catastrophe, a typhoid epidemic in 1915. The perception of Serbia among American Women can be observed based on reports of the so-called "women's" magazines (*Good Housekeeping*, *Woman's Home Companion*), professional magazines (*National Geographic*) and literature. Few American women – doctors, nurses and reporters who were at warsites – left precious testimonies about Serbia and the Solonica front. American women expressed "contradictory feelings" of sorrow towards the war and pride of their own humanitarian work. Texts dedicated to Serbia were mostly written with great affection, representing it as a brave little country, devastated by war, a country in need of the United States' help for its survival. Great attention was paid to the sufferings of civilians, especially women and children, during the extremely cruel Austro-Hungarian and Bulgarian occupation. The American women requested help for Serbia not only in the areas of medicine, agriculture, finance and education, but also in taking care of a large number of war orphans.

Проф. др Јулка Поповић Савић – испреплетане судбине

У раду се описује животни и професионални пут проф. др Јулке Поповић, рођене Савић (Тибинген 1901 – Београд 1985). Приповеда се о сусрету њених родитеља у Цириху, рођењу у мешовитом браку, вишекултурном и вишејезичном миљеу одрастања и школовања, специјализацији из фтизиологије, тешким ратним данима и професионалним остварењима и делима једне од првих жена наставника на Медицинском факултету Универзитета у Београду.

Julka Popović MD – Entangled Destinies

This paper attempts to describe the life and work of Professor Julka Popović, née Savić (Tübingen 1901- Belgrade 1985). It tells the story of her parents' first encounter in Zürich, being born to parents with different nationalities, multicultural and multilingual environment in which she grew up and went to school, specialization in physiology, hard times during the war and professional achievements of one of the first women who taught at the Faculty of Medicine, University of Belgrade.

 Женске песме: осврт на родну димензију усмених
лирских песама

Излагање би показало на који се начин могу довести у везу термин *женске песме* Вука Караџића и савремена промишљања рода. Условљеност усмених текстова контекстом релативизује опозицију мушко/женско у значењу култура/природа, јавно/приватно, ум/тело. С обзиром да неке фоклорне жанрове доминантно стварају и преносе жене, као и да је научницама на терену тешко да запишу мушке текстове родни аспект процеса усменог стварања, као и проучавања усмене културе показује се као важан. Хетерогени корпус усмене лирике образује различите културне моделе и потврђује културну хетрархију, при чему жене и девојке добијају различите атрибуте – могу бити послушне и потчињене, али и непослушне и моћне. Посебна пажња посветила би се Караџићевом индиректном одређењу религијске сфере као женске, при чему обредни контекст, у зависности од перспективе посматрања, може бити субверзиван или потврђивати постојећи поредак. Маске, које прате обредне песме и праксе, показују се посебно значајне за промишљање родних идентитета, јер учествују у њиховој релативизацији.

 Women's Songs: a Look at the Gender Dimension of
Lyrical Poems

My presentation would demonstrate the ways in which one could link the term coined by Vuk Karadžić, *women's songs*, with contemporary ideas about gender. The conditioning of oral text by its context makes relative the male/female opposition in the meaning of culture/nature, public/private, mind/body. Due to the fact that some folkloric genres are predominantly created and spread by women, as well as the fact that scientists on the field may find it hard to write down male texts, the gender aspect of the oral production process and the study of oral culture proves to be of utmost importance. The heterogenic corpus of oral lyrical poems forms different cultural models and confirms cultural hierarchy, since the women and girls acquire different attributes – they can be obedient and submissive, but also insubordinate and powerful. Special attention would be paid to the indirect determining of the religious sphere as pertaining to women made by Karadžić, where the ceremonial context, depending on the perspective, can be subversive or affirm the current order. The masks, which accompany the ceremonial poems and practices, prove to be especially significant when considering gender identities, since they are used to make them relative.

 Часопис *Жена данас* (1936-1944) – револуционарна, просветна и образовно-васпитна улога у решавању женског питања у Југославији између два светска рата

Жена данас, часопис који је основан крајем 1936. године у Београду под окриљем напредног левичарског покрета и интелектуалки-комунистикиња, посвећен је у целини женском питању. Са својом програмском оријентацијом, профилисаним рубрикама, актуелним текстовима из земље и света, књижевном и позоришном рубриком, као и пробраним илустрацијама, остварио је изузетан утицај на женску популацију између два светска рата у Југославији, добрим делом одредивши и њено антифашистичко опредељење у рату (револуцији). Часопис *Жена данас* је ширио идеју родне равноправности (породица, деца), социјално-економске освешћености жена, као и просветно-васпитну улогу на свим њеним нивоима (село-град; богати-сиромашни, образовање-описмењавање) и као такав представља редак документ времена о успешном организовању жена у борби за истински хуманизам и демократију у друштву. То је све био услов да жене добију право гласа 1945. у Југославији, што се данас олако препушта забораву и чак намерно брише из свести.

 Žena danas (1936-1944) – the Revolutionary and Educational Role in the Solving of the Women's Issue in Serbia Between Two World Wars

Žena danas, a magazine founded in late 1936 in Belgrade by a progressive left movement and communist intellectuals, is completely dedicated to the women's issue. With its program, its columns, up-to-date texts from the country and the world, its literary and theatrical column, as well as selected illustrations, it managed to influence greatly the female population between two world wars in Yugoslavia, by largely determining its anti-fascist commitment in the war (the revolution). This magazine spread the idea of gender equality (family, children), socio-economic liberation of women, as well as its educational role on all its levels (country-city; the rich-the poor; education-literacy) and, as such, it represents a rare document of a time when women successfully organized in their fight for true humanism and democracy in their society. That was the condition vital for women to gain voting right in Yugoslavia in 1945, which is a fact easily forgotten today or even intentionally omitted.

 Pourquoi suis-je devenue cette femme? Интимна
топографија Ани Ерно

Књижевни опус савремене француске књижевнице Ани Ерно (1940) обележен је изузетним богатством и сложеношћу интертекстуалне мреже и погодан је стога за различите анализе – књижевне, социолошке и феминистичке. Циљ нашег рада јесте да прикажемо како деконструкцијом свих животних епизода кроз које је прошла, а којима се непрестано бави у свом делу, Ани Ерно десакрализије оно што је по мишљењу њеног окружења свето, истовремено сакрализујући оно што се сматра срамотним и забрањеним просторима за жену. Тражећи одговор на питање како је постала таква каква јесте, Ерно пише историју свих жена.

 Pourquoi suis-je devenue cette femme? – an Intimate
Topography of Annie Ernaux

The literary opus of the contemporary French author Annie Ernaux (1940) is marked by a particularly rich and complex intertextual network and is therefore suitable for various analyses – literary, sociological and feminist. The aim of this paper is to demonstrate how, by deconstructing all the life episodes which she has been through, and which she has constantly dealt with in her work, Annie Ernaux desacralizes that which is deemed sacred in her surroundings, all the while sacralizing that which is deemed shameful and forbidden for a woman. By searching for the answer to the question of how she became who she is, Ernaux writes the history of all women.

 Искуство, исповест, исказ: родно и формативно у
српској женској прози

Књижевна обрада женског искуства неретко се темељи на конфликтном и амбивалентном односу према уметничкој традицији и самој стваралачкој пракси, јер посредовање женског искуства изискује реконструкцију норми и пракси сазнавања и тумачења везаних за настанак књижевног дела. Праћена страхом да ће се уникатност доживљеног прометнути у клише, ауторка увек себи поставља питање релевантности: да ли је искуство женског одрастања и сазревања довољно битно да би се преточило у фикцију? Конфликтност тематизације женског искуства рађа се из свести о томе да књижевна традиција оскудева у јасном и бескомпромисном промишљању женских тема. Романи три ауторке објављени на српском језику године 2014. пропитују традицију књиженства тако што настављају тенденцију откривања да одрастање и сазревање може да буде тема која илуструје различитост, особеност, па и кризе формативног доба, и то кроз аморфну и флуидну форму која одбија да буде јасно дефинисана, негде на средокраћу фрагментарног романа, аутобиографије и уланчане збирке кратких проза.

 Experience, Confession, Statement: Gender and Identity
Formation in Serbian Women's Fiction

The literary transformation of women's experience springs from antagonistic and ambivalent attitudes towards artistic tradition and artistic practice, since the mediation of women's experience calls for the reconstruction of those epistemological and interpretative norms and practices related to the making of a literary work. Afraid that her unique experience might be transformed into a cliché, a woman author is always asking the question of relevance – is the experience of a woman's growing up and reaching maturity important enough to be fictionalized? The subject matter of women's experience turns into a stumbling block due to awareness that literary tradition lacks a bold and resolute reconsideration of the plots dealing with female life and growth. The paper sets out to explore three novels by women authors released in 2014, discussing the issues of growth and maturity along with the topics of diversity, identity crises within a frame of a fluid text bearing resemblance to fragmentary novel, autobiography and a short story cycle.

Часопис *Књиженство* на глобалној мрежи

У раду ће бити представљени начини који доприносе да часопис *Књиженство* постане видљив светској научној заједници. Самим тим што часопис постоји у електронском облику и што је део релевантне базе података каква је EBSCO, испуњени су услови да се *Књиженство* као референтни часопис укључи у CrossRef.

CrossRef (www.crossref.org) представља скуп DOI бројева, мета-података и линкова који воде до пуних текстова. То подразумева да сваки чланак објављен у часопису *Књиженство* добије јединствену алфанумеричку ознаку – DOI број (Digital Object Identifier). DOI број омогућава повезивање библиографског описа референце и пуног текста, односно пружа брз и једноставан приступ Интернет страници на којој се документ налази.

Уз бољу медијску презентацију на глобалној мрежи обезбеђује се већа видљивост и утицајност часописа на глобалном нивоу, а уједно и већа цитираност аутора.

The Journal *Knjiženstvo* on the Global Network

This paper will present the ways which contribute to a better visibility of the journal *Knjiženstvo* to the global scientific community. The conditions necessary to include *Knjiženstvo* as a reference journal in CrossRef have been fulfilled by the very fact that it exists in the electronic form and that it is a part of a relevant database such as EBSCO.

CrossRef (www.crossref.org) represents a group of DOI numbers, meta-data and links which lead to full texts. This means that every article published in the magazine *Knjiženstvo* receives a unique alphanumerical tag – a DOI number (Digital Object Identifier). A DOI number ensures that the bibliographical description of the reference is connected with the full text, i.e. it offers a quick and simple access to the Internet page the document is on.

With a better media presentation on the global network, better visibility and influence of the journal is secured on a global level, and in such a way more authors can be quoted.

Hélène Berr *Journal*: dnevnik žrtvovanja i borbe

Рад анализира дневник Елен Бер (*Hélène Berr Journal*, 1942-1944, Paris, 2008) – париске Јеврејке, студенткиње Сорбоне – који је водила током две ратне године, као сведочанство сукобљених осећања очаја, страха и наде, и њене мене од беспомоћне жртве до узвишене, делатне спаситељке. Дневник почиње посветом на књизи коју је добила од Пола Валерија, а потом се наставља проткан цитатима из Китса, Жида, Шекспира, Конрада, Луиса Керола; опаскама о музици Баха и Шопена, енглеској синтакси. Интертекстуални и палимпсестни текст кроз обиље поменутих наслова (датих у одвојеном списку на крају издања), цитата, референци на музичка и сликарска дела мапира суптилне кораке сазревања; пут сазнања о неминовности делања вођеног спознајом – предодређене жртве – о обавези борбе која ће обезбедити „тријумф жеље за срећом над свешћу о неминовној трагедији” (Модиано). Талентована двадесетогодишња списатељица, упечатљиво и емотивно, описује лични и породични живот у окупираном Паризу, растући нацизам и антисемитизам, рад у јеврејској заједници али и интелектуално духовни свет бекства у уметности и писање. Њени светови су слике живота са обе стране огледала (иначе, Керолова *Алиса у земљи иза огледала* је била једна од њених омиљених књига), у којима се преплиће портрет послушне жртве која ће бити уништена и портрет непослушне књижевнице која побеђује кроз трајање сопствених записа и промишљања.

Hélène Berr *Journal*: a journal of sacrifice and struggle

This paper analyzes the journal of Hélène Berr (*Hélène Berr Journal*, 1942-1944, Paris, 2008) – a Parisian Jew, and a student at the Sorbonne – which she wrote during two years of war, as a testimony of the conflicted feelings of despair, fear and hope, and her transitions from a helpless victim to a sublime author. The journal starts with a dedication from the book she received from Paul Valéry, and then it continues with quotes from Keats, Gide, Shakespeare, Conrad, Lewis Carroll; notes on the music of Bach and Chopin, the English syntax. This intertextual and palimpsestic text maps subtle steps of growth with the numerous titles it mentions (which are given in a separate list at the end of the edition), quotes, references to musical and artistic works; it maps the road of unearthing the necessity of action lead by cognition – and the determined sacrifices – of the necessity of struggle which will ensure “the triumph of the desire for happiness over the consciousness of the imminent tragedy” (Modiano). The talented 23-year-old author describes thoroughly and emotionally her personal and family life in Paris under occupation, the growing racism and antisemitism, working in a Jewish community, but also the intellectual and spiritual world of escape into art and writing. Her worlds are the images of life from both sides of the mirror (Carroll’s *Through the Looking-Glass* was one of her favorite books), where we can notice the intertwining of the portrait of the obedient victim who will be destroyed and the portrait of the disobedient author who triumphs through her own records and thoughts.

Грчка женска периодика на османском простору (1845-1919): објављивање као женска делатност

Женска штампа је представљала моћно и вишезначно средство за приступ жена јавној сфери. Она представља основу за објављивање јавних дискурса и простор за изградњу и разрађивање колективне родне свести, личног изражавања, комуникације и изградњу мреже подршке и / или моћи. Осим тога, женска штампа направила је корак напред у свет новинарства у ком су доминирали мушкарци и много тога више од објављивања. У том оквиру, рад ће представити периодику/часописе објављене од стране грчких жена на простору Отоманског царства током 19. века и прве две деценије 20. века. Биће фокусиран на женске часописе као делатност и на испитивање детаља објављивања (као што су: штампана форма, предња страна, декорација, забава, рекламирање, дистрибутивне мреже, референце о финансијским питањима), што одражава деловање жена у издаваштву. Поређење са мушком штампом истог жанра помоћи ће приликом истраживања рода као агента у издавачкој политици и промена у издавачкој култури.

Greek Women's Periodicals in Ottoman Space (1845-1919): Publishing as a Female Enterprise

Women's press has been a powerful and multi-significant means for women's access to public sphere. It constituted "a floor" for enunciating public discourses, a "space" for construction and elaboration of a collective gender consciousness, personal expression, communication, and construction of networks of support or/and power. Furthermore, women's press constituted a step forward into the male-dominated world of journalism and far more of that of publishing. Within this framework, the paper will present the periodicals/journals published by Greek women in the Ottoman territories during the 19th century and until the first two decades of the 20th century. It will focus on women's journals/periodicals as business and exploit journals' features and publishing details (such as printed form, front page, decoration, entertainment, advertising, distribution networks, references to financial issues) reflecting women's enterprise, publishing culture. Comparison to the male press of the same genre will help to explore gender as agent in publishing policies and print cultures changes.

 Kako spisateljica sagledava domovinu: artikulacija ženskog glasa u poeziji Feride Duraković

U radu ću interpretirati poeziju savremene bosanskohercegovačke autorice Feride Duraković. Nastojat ću pokazati na koji se način poetskom artikulacijom ženskog glasa propituju ženski identitet, nacija, dom(a)ovina nakon tragičnih ishoda ratnih razaranja na kraju 20. stoljeća. Poezija ove pjesnikinje otvara pitanje porodice i uloge žene u njoj (*Svaka je majka čudo od djeteta*), a posebno pitanje odgovornosti i angažmana žene intelektualke, pjesnikinje, u vremenu političkih i ideoloških previranja u savremenom bosanskohercegovačkom kontekstu. *Locus minoris*, naslov jedne od knjiga poezije Feride Duraković, otkriva sva mala mjesta govora „o nesreći što se nudi zrelim ženama, a one uporno hoće da budu sretne” i „o majci, napokon, u godinama proze”.

 How a Female Author Perceives Her Homeland:
Articulating the Female Voice in the Poetry of Ferida Duraković

In this paper I will be interpreting the poetry of the contemporary Bosnian author Ferida Duraković. I will attempt to demonstrate in what way the poetic articulation of the female voice questions the concepts of female identity, nation, and homeland after the tragic outcomes of the devastations caused by war at the turn of the century. The poetry of this female poet examines the family and the role of women in it (*Every mother is a prodigy*), and especially the question of the responsibility and involvement of the intellectual woman, the female poet, in a time of political and ideological upheavals in a contemporary Bosnian context. *Locus minoris*, the title of one of her books of poetry, reveals all small places of talk "about the misfortune offered to mature women, when they stubbornly wish for happiness" and "about mother, at last, in the years of prose".

 Дигитална хуманистика и могући нови модел(и)
књижевне историје – на примеру базе података
Књиженство

Дигитална хуманистика, најкраће описивана као спој хуманистике и дигиталних медија, у великој мери погодује истраживању женске књижевности. На неколико примера из базе података *Књиженство* показаћемо како дигитална хуманистика отвара нове моделе и начине истраживања историје књижевности, који су проблеми које овакви приступи са собом носе и шта за истраживање женског списатељства значе отвореност, незавршеност и стварање мрежа, насупрот завршености коју монографске историје књижевности захтевају. Базу података *Књиженство* представићемо појединачно и као део шире платформе формиране у оквиру европског пројекта COBWWWEB.

 Digital Humanities and Possible New Model(s) of the
History of Literature on the Example of *Knjiženstvo* Digital
Data Base

Digital humanities, the intersection of humanities and digital media in short, strongly promote the research of women's literature. Several examples taken from *Knjiženstvo* data base will be analyzed with the aim of identifying how digital humanities open new models and modes of studying the history of literature, what sort of problems these approaches entail, and the significance of openness, incompleteness and networking for the investigation of women's writing, as opposed to completion that monographic histories of literature impose. *Knjiženstvo* data base will be presented both separately and as a part of a wider platform functioning within the European COBWWWEB project.

Умеће приповедања: њен и живот њених преткиња њеним речима

Тема овог рада односи се на „приче које нисмо желели да слушамо” – на заборављено женско усмено стваралаштво – као ургентан задатак дигиталне хуманистике.

Приче наших бака најчешће нису доживљаване озбиљно – облици породичне трансмисије женског знања, женских историја и осећања, бивали су потиснути различитим патријархалним ритуалима омаловажавања и брисања. Херојским наративима или наративима мушке, свесне патриотске жртве, било је тешко супротставити стоичке женске наративе опстајања (Томпсон, 2012) или наративе срамотне жртве. (Синовања, понижења – морала су се, ако су се уопште преносила, приповедати као догађај који се десио неком другом).

Стога истраживања и архиве дигиталне усмене историје служе и као извор за истраживања умећа приповедања (приче, анегдоте, оговарања, препричавања...), јер усмена историја није само „глас прошлости”, она бележи женско усмено стваралаштво – непризнато и занемарено.

Истраживачко питање је: да ли је у усменој историји скривена женска усмена књижевност, и да ли се може откривати уз помоћ дигиталне хуманистике?

Истраживање (пројекат 178012) спроведено 2013-2014 обухватило је 50 породица из Србије и начине њиховог транс-генерацијског преноса сећања – методом видеографског снимка сведочења о причама мајки и бака о свом животу током Првог светског рата. Прикупљена дигитална база видео-сведочења пружа материјал за нову интерпретативну анализу – умећа приповедања и кључних наратива женске усмене књижевности XX века.

The Art of Storytelling: Her Life and the Life of Her Ancestresses in Her Own Words

The topic of this paper refers to "the stories we did not want to hear" – forgotten women's oral production – as an urgent task for digital humanities. The stories our grandmothers have told us have rarely been taken seriously – different patriarchal rituals of derogation and erasure have repressed family transmission of women's knowledge, histories, and emotions. Stoic female narratives of survival (Thompson, 2012) or the narratives of a disgraced victim (rape, humiliation – it had to be handed down as if it had happened to somebody else) could not stand up to heroic narratives or the narratives of conscious patriotic sacrifice.

Therefore, investigation and archives of digital oral history serve as a source for exploring the art of storytelling (stories, anecdotes, gossip, retelling, etc.). Oral history is not simply "a voice of the past" because it also encapsulates women's oral production, unrecognized and neglected.

The exploratory questions are whether this oral history contains hidden women's oral literature and whether it can be detected with the help of digital humanities. A research conducted in 2013 and 2014 included 50 families from Serbia. The research analyzed transgenerational handing down of memories relying on a method of videotaping the stories about their mothers and grandmothers' lives during WWI. This data base consisting of videotaped testimonies is a starting point for a new interpretative analysis of the art of storytelling and the key narratives of women's oral literature in the 20th century.

Женске субверзивне стратегије од формалних интервенција до експлицитне политичке праксе

Рад се бави начинима формулисања женске непослушности у пољу књижевности, уметности и политичког деловања у три различита случаја. Имена Јудита Шалго и Каталин Ладик везана су за уметничке стратегије неоавангарде као оквира у којем и у војвођанској уметности долази до конституисања жене уметнице и њеног самоосвешћивања у доминантно мушком свету уметности. Обе ауторке, различитим гласовима, истражујући властити женски и стваралачки идентитет, било формалним интервенцијама (Шалго) или ексецесним перформансом, театрализацијом тела и његових рутина (Ладик), примери су субвертирања владајућег књижевног и уметничког канона. Потом су то прозна дела Милице Мићић Димовске, пре свега роман *Мрена*, који је својом критиком културних институција и њихових културних политика изазвао бурну реакцију књижевног естаблишмента и довео до професионалне и књижевне маргинализације ауторке. *Жене у црном*, које од деведесетих делују у пољу политике и феминистичке праксе, управо су непослушност формулисале као начело свог политичког програма. Истовремено, својим јавним иступањем и кроз сарадњу са различитим уметничким групама оне су у своје деловање конститутивно укључиле елементе женског перформанса. Ово пресецање у поље уметничког додало је њиховом активизму неку врсту вишка вредности, те може постати предмет истраживања могућих садејстава уметничког и политичког.

Women's Subversive Strategies from Formal Interventions to Explicit Political Practice

This paper deals with the ways of expressing women's disobedience in the fields of literature, art and politics in three different cases. The names Judita Šalgo and Katalin Ladik are tied to the artistic strategies of the Neo-Avant-Garde as a framework for constituting, in the art world of Vojvodina, the female artist and her self-awareness in a dominantly male artistic world. Both authors, who explore (in different voices) their own female and creative identity, either through formal interventions (Šalgo) or through excessive performances, the theatricalization of the body and its routines (Ladik) are prime examples of subverting the ruling literary and artistic canon. Then there is the prose of Milica Mičić Dimovska and her novel *Mrena* which, with its criticism of the cultural institutions and their cultural politics, caused quite a reaction of the literary establishment and lead to the professional and literary marginalization of the author. *Women in black*, who have been active in the field of politics and feminist practice since the 1990s, defined disobedience as the principle of their political program. At the same time, through their public appearance and through the cooperation with different artistic groups they included the elements of women's performance. This reaching into the artistic field has added to their activism a form of excess value, so it may become the subject of research of the possible interconnections between the artistic and the political.

Ауторке музичких критика у Србији до Првог светског рата

Музичка критика у Србији може се пратити од 1825. године. Знатно веће интересовање за бављење музиком, па самим тим и за музичку критику, увиђа се од осамдесетих година XIX века, како код аматера тако и код професионалних музичара. Пошто је с краја XIX века образованих музичара и даље било веома мало, музичком критиком су се, поред њих, бавили и адвокати, наставници, лекари, свештеници, политичари и многи други интелектуалци или само љубитељи музике. Језик критичара био је веома скроман све до почетка XX века, када је у Србији већ постојао извешан број школованих музичара, а виднији помак у изразу увиђа се тек у периоду између два светска рата. Музичка критика (у нашој средини) до Првог светског рата представља по својим стандардима скроман, али истовремено и драгоцен допринос који нам даје увид у музичку културу прошлости. На прелазу из XIX у XX век музичком критиком се бавило и неколико жена, а предмет овог рада биће управо њихов допринос српској музичкој критици, као и рецепција њихових чланака из периодике.

Female Authors of Musical Reviews in Serbia until World War One

Musical criticism in Serbia can be traced since 1825. A higher level of interest for music, and musical criticism, is more apparent since 1880s in the case of amateurs and professional musicians. Since there were still very few educated musicians in the late nineteenth century, many lawyers, teachers, doctors, priests, politicians, and many other intellectuals or music lovers wrote musical reviews. The language of critics was quite modest up until the beginning of the twentieth century, when in Serbia there already existed a certain number of educated musicians, and a step forward in expression is evident in the interbellum period. Musical criticism (in our area) until World War One is by its own standards a modest, but also a valuable contribution which gives us an insight into the musical culture of the past. At the turn of the twentieth century several women also wrote musical reviews, and the subject of this paper is their contribution to Serbian musical criticism, and the reception of their articles in periodicals.

Проза Вере Обрадовић-Делибашић (нарратив револуције: родна мјеста женске еманципације?)

У раду се полази од прозног опуса релативно неистражене књижевнице Вере Обреновић-Делибашић (1906) која је судјеловала у босанскохерцеговачком књижевном животу између два свјетска рата, пишући већином поезију и приповијетке, да би након рата објављивала романе тематски усмјерена на народни устанак и антифашистичку борбу (*Кроз Ничију Земљу* 1948. и 1950, *Вишња из Ничије Земље* 1971), као и приповијетке (*Зоре над махалама* 1955). Управо та проза и нарратив револуције и револуционарног времена примарни је интерес овог рада, уз настојање да се прича о народноослободилачкој борби истражи у фокусу питања о еманципирајућим потенцијалима приче и њоме репрезентиране (р)еволуције. У раду се пропитује симболички дискурс реалности једног времена, једне идеологије, културе, друштва или повијести. Поставља се питање покреће ли та проза, приповиједајући револуцију, уједно и могуће сценарије еманципације појединца од патролинеарне заједнице која у антифашистичком настојању револуционара и своје начине живота, и ако то чини, какве моделе слободе, истине или правде нуди кад је у питању статус жене у том свијету. Има ли уопште таквог заступања у овој прози? Другим ријечима: како се у прози Вере Обреновић-Делибашић репрезентирају модели рода, дома, домовине, слободе када уз те формуле смисла стоји име жене.

The Prose of Vera Obradović-Delibašić (Narrative of Revolution: the Birthplaces of Women's Emancipation?)

This paper deals with the opus of the relatively unexplored writer Vera Obrenović-Delibašić (1906), who participated in the Bosnian-Herzegovinian literary life between two world wars by writing mostly poetry and short stories. After the war, she published novels which were focused on people's uprising and antifascist fight (*Kroz Ničiju Zemlju* in 1948 and 1959, *Višnja iz Ničije Zemlje* in 1971), as well as short stories (*Zore nad mahalama* in 1955). It is precisely this prose and the narrative of revolution and the revolutionary times that this paper will focus on, with the aim of exploring the story of the national liberation struggle through the issue of the emancipatory potential of her stories and the (r) evolutions they represent. The symbolic discourse of reality of a time, an ideology, a culture, society and history is questioned in the paper. The question that is being asked is: Does this prose set in motion, by narrating a revolution, possible scenarios of emancipation of the individual from the patrilinial community which, in its antifascist aims, revolutionises its ways of life? And if so, what models of freedom, truth or justice does it offer when it comes to women's position in that world? Is there such a representation to be found at all in this prose? In other words: How are models of gender, home, homeland, and freedom represented in the prose of Vera Obrenović-Delibašić when a woman's name stands next to these formulas of meaning?

Аутобиографски исказ у прози Милице Јанковић

У раду се анализирају прозна остварења Милице Јанковић из перспективе постмодерне теоријске мисли о аутобиографији, то јест о „писању о себи” (*écriture de soi*) уопште. У том циљу позиваћемо се на појмове француских теоретичара као што су *аутобиографски уговор* Филипа Лежена и *аутофикција*, контроверзна инвенција Сержа Дубровског која је настала управо као одговор-допуна Леженовим разматрањима. Циљ нам је да покажемо да су дела Милице Јанковић, која традиционално припадају епохи српске модерне, „читљива” и у наведеном постмодерном кључу, то јест да је у њеној прози (а дакако и у нашој актуелној читалачкој рецепцији!) већ латентно присутна аутофикција на граници између аутобиографског и романескног.

Autobiographical Expression in Milica Janković's Fiction

This paper analyzes Milica Janković's fiction relying on the postmodern theory of autobiography, i.e. 'writing about oneself' (*écriture de soi*) in general. Having that in mind, notions such as Philippe Lejeune's autobiographical contract and Serge Doubrovsky's controversial invention autofiction (which appeared as a response-addition to Lejeune) will be employed. The aim is to show that Milica Janković's writing, traditionally regarded as belonging to Serbian modernism, can be read from a postmodern perspective, i.e. that her fiction (as well as our current audience reception) contains latently present autofiction balancing between the autobiographical and the novelistic.

 Субјект који пише и субјект који се конструише у српској
женској поезији од 1970. године

У тексту ћу пратити како се историјски конституише женски песнички субјект (субјект који пише) и женско лирско *ја* (лирски субјект) у поезији. Занима ме како се од 70-их година конституише поље српске поезије и на који начин се у различитим стилским формацијама конструише а затим и деконструише лирско *ја*. Поље поезије је иницијално конституисано као поље изражавања мушког субјекта. Поставља се питање на који начин женски субјект улази у то поље, како песникиње конструишу лирско *ја* у поезији и како се ови процеси конституисања историјски мењају. Полазећи од критичке/веристичке београдске поезије и војвођанске експерименталне поезије 70-их, прелазећи преко поезије краја 80-их и раних 90-их која је окренута прошлости, долазим до тренутка када се пре свега песникиње поново окрећу модерним и експерименталним праксама. На крају пажњу усмеравам на садашњи тренутак у којем у „новој поезији” доминира поезија песникиња коју карактеришу хибридне песничке праксе, које спајају лирско и експериментално.

 The Writing Subject and the Constructed Subject in
Serbian Women's Poetry from 1970

In the text I will trace the historical construction of the female poetic subject (the subject who writes) and the female lyrical *I* (the lyrical subject) in poetry. I am interested in the way in which the field of Serbian poetry has been constituted from 1970 onwards and the way the lyrical *I* is always constructed and deconstructed in different stylistic formations. The field of poetry was initially formed as a field of expressing the male subject. The question that arises is how the female subject enters that field, how female poets construct the lyrical *I* in poetry and how these processes of construction have changed throughout history. Starting from the critical/veristic Belgrade poetry and experimental poetry from Vojvodina in the 1970s, across the poetry of the late 1980s and early 1990s which faces toward the past, I come to a moment when the female poets turn once again to modern and experimental practices. In the end I am focused on the current moment in which the poetry of female poets, characterized by hybrid poetic practices which combine the lyrical and the experimental, dominates the literary framework.

„Нова жена”: Британске хероине у Србији током Првог светског рата

Почетак XX века обележен је значајним променама код жена у Великој Британији, а које се огледају у њиховом виђењу сопствене друштвене улоге и статуса, наслеђеним из викторијанског периода. Појава „нове жене” посматрана у историјском оквиру Првог светског рата, главна је тема овог рада, где ће бити речи о делима неких изузетних жена из британских јединица медицинске помоћи, које су се добровољно пријавиле да дођу у Србију. У почетку, њихова одлука је била подстакнута жељом за новим, узбудљивим искуствима: да путују саме, возе кола, уживају у доброј цигарети и вину уколико то пожелеле, што је углавном било недоступно већини жена у то време. Међутим, оне су показале до тада невиђену храброст, револуционарно и независно размишљање, високу културну свест, често поткрепљену и политичким деловањем, након што су се посветиле војничком начину живота. Превасходно, бориле су се да докажу да нису мање вредне од мушкараца, показујући велику издржљивост и снагу у најтежим ратним околностима, чиме су заслужиле своје право да гласају и тако постану пуноправне чланице друштва једнаке мушкарцима. Ово истраживање се највећим делом заснива на биографијама Капетана Флоре Сандс и сестре Емили Симондс.

The “New Woman”: British Heroines in Serbia in World War One

The beginning of the 20th century was marked by significant changes in the perception of British women about their social roles and status inherited from the Victorian period. The rise of the “new woman” within the historical framework of the World War One is the main topic of this paper, dealing with actions of some extraordinary women from British medical aid units who voluntarily came to Serbia. Initially, their decision was prompted by a desire for new, exciting experiences: travelling alone, driving a car, enjoying a good cigarette and wine if they chose to, generally unavailable for the women of their time. However, these women showed unprecedented courage, revolutionary, independent thinking, high cultural awareness, often supported by political activism, after committing to the military way of life. Most importantly, they were fighting to show that they were not less worthy than men, showing stamina even in the most harsh war circumstances, thereby earning their right to vote and becoming full-fledged members of society equal to men. The research will be based mainly on the biographies of Captain Flora Sandes and nurse Emily Simmonds.

 Рецепција романа *Принцеза де Клев* госпође де
Лафајет на српско-хрватском језичком подручју

Предмет рада је рецепција романа *Принцеза де Клев* (1678) француске књижевнице XVII века Мари-Мадлен де Лафајет, познатије као госпођа де Лафајет, у српско-хрватској књижевној критици. У уводном делу дају се основни био-библиографски подаци ауторке и преводна рецепција, а затим се хронолошки анализира критички одјек. Прикупљена грађа обухвата монографије, научне чланке у зборницима и часописима, предговоре различитих издања превода романа, периодичне публикације од првог помена 1912. године до данас. На основу анализираних грађа закључено је да је свеукупна рецепција дела квантитативно задовољавајућа и садржински адекватна, упркос чињеници да постоји већи временски период (последњих тридесет година XX века) без критичког одјека, као и непостојање читања дела из угла новијих феминистичких и гинеокритичких теорија, које у књижевној критици у иностранству постоји од деведесетих година прошлог века.

 The Reception of the Novel *La princesse de Clèves* by
Madame de La Fayette in the Serbo-Croatian Language
Area

This paper analyzes the reception of Madam de Lafayette's novel *La Princesse de Clèves* (1678) in the Serbo-Croatian literary criticism. The first part of the paper furnishes general information concerning life and work of the novelist, as well as the translations of her most important novel in Serbo-Croatian. The main part of the work examines in chronological order its critical reception in monographs, prefaces, reviews and scientific articles in literary periodicals since 1912. The results of the research show that the critical responses to the novel are satisfactory in volume and in quality and mainly correspond to the opinion of the French critics, besides the fact that there has been a larger period without critical writings (in the last three decades of the 20th century) and despite the lack of the analyses based on more contemporary critical theories (such as the perspectives of feminist and gynocritical theories, which have existed in foreign literary criticism since the last decade of the twentieth century).

 Генеалогја у јужнословенском роману 20. века: Зофка
Кведер и Јулка Хлапец-Ђорђевић

У раду ћу се фокусирати на различите наративне стратегије у два епистоларна романа: *Ханка* (1915, 1917) Зофке Кведер (1878-1926), словеначко-хрватске списатељице и *Једно дописивање. Фрагменти романа* (1932) Јулке Хлапец-Ђорђевић (1882-1969), српске списатељице и феминисткиње која је после Првог светског рата живела у Прагу. Анализираћу утицај једне списатељице на другу. Обе су биле феминисткиње које су припадале централноевропском књижевном свету и обе су радиле као културни посредници и неко време су живе у Прагу.

 The Genealogy of the 20th Century South Slavonic Novel:
Zofka Kveder and Julka Chlapec-Djordjević

In my paper I will concentrate on different narrative strategies of two epistolary novels: *Hanka* (1915, 1917) of the Slovene-Croat writer Zofka Kveder, (1878-1926) and *Jedno dopisivanje. Fragmenti romana* (*A Correspondence. Fragments of a Novel*, 1932) of Julka Chlapec-Djordjević, (1882-1969), Serbian author and feminist, who after the First World War lived in Prague. I will also analyze how one writer influenced the other. Both of them were feminists, who belonged to the Central European literary society, both worked as cultural mediators, and both lived for some time in Prague.

 Метаморфоза као конститутивно начело женских идентитета у прози Бобе Благојевић

У раду се представља недовољно афирмисан и недовољно истражен књижевни рад редитељке и књижевнице Бобе Благојевић (1947–2000): за живота објављена збирка прича *Све звери које су са тобом* (1975), роман *Скерлетна луда – прва књига која се зове и друга књига* (1991), и постхумно објављен роман *Путница – два детињства* (2002). На савремен начин, у раду се чита конституисање женског идентитета као Другог у збирци прича *Све звери што су са тобом* (1975). У фокусу су феномени преображаја, границе и зазорног као конститутивног начела у градњи женских ликова, како на плану карактеризације, тако и на плану језика, где се истражује онтологија одсутности, кашњења и трајна немогућност осведочења женског бића језиком Оца. Теоријску платформу представљају теорије о хистерији, меланхолији и језику Жака Лакана и постлакановских феминистичких теоретичарки (Јулија Кристева, Лис Иригаре). Појам телесности, тела и телесних преображаја тумачи се са аспекта феминистичких теорија о телу Џудит Батлер и Елизабет Грос.

 Metamorphosis as a Constitutive Principle of Female Identities in the Work of Boba Blagojević

This paper will present the insufficiently affirmed and researched literary work of the director and writer Boba Blagojević (1947-2000): the collection of stories published during her lifetime *Sve zveri koje su sa tobom* (1975), the novel *Skerletna luda – prva knjiga koja se zove i druga knjiga* (1991), and the posthumously published novel *Putnica – dva detinjstva* (2002). This paper will read, in a contemporary manner, the construction of the female identity as the Other in the collection of stories *Sve zveri što su sa tobom* (1975). We will focus on the phenomena of transformation, borders and the abject as a constitutive principle in the construction of female characters, both in the sense of characterization and language, where the ontology of absence, tardiness and the permanent inability of representing the female being through the language of the Father. The theoretical platform will be the theories of hysteria, melancholy and language by Jacques Lacan and post-Lacanian feminist theorists (Julia Kristeva, Luce Irigaray). The notions of the corporal, the body and bodily transformations are interpreted through the feminist theories of the body by Judith Butler and Elizabeth Grosz.

Дора Марсден и „слободна жена“

Године 1911. Дора Марсден, заједно са Мери Готроп, покреће часопис *The Freewoman. A Weekly Feminist Review*. За мање од годину дана овај часопис је постао место живе расправе о бројним важним феминистичким питањима: од тога шта чини слободну жену, преко (пре)испитивања прихваћених модела моралности и сексуалности, описа друштвених и економских проблема са којима се жене свакодневно суочавају, до критичких прилога у којима се разматрало женско стваралаштво, као и репрезентације жена у уметности и књижевности. Часопис се угасио већ 1912. У излагању се указује на везу између живота и интелектуалног рада Доре Марсден. На основу тога се објашњава њен уреднички и ауторски *credo*. Поред тога, разматра се концепција „слободне жене“ како ју је Дора Марсден формулисала: реч је о жени која слободу најпре осваја и стиче изнутра, пре свега на психолошком и духовном плану, а потом је реализује путем плаћеног рада. Елементи феминизма и филозофије Доре Марсден посматрају се и у вези са модернистичким идејама индивидуализма и хуманизма.

Dora Marsden and "the Freewoman"

In 1911 Dora Marsden, together with Mary Gawthorpe, founded the journal *The Freewoman. A Weekly Feminist Review*. In less than a year this magazine became the place of a lively discussion on numerous important feminist matters: from the question of what makes a freewoman, through the (re)questioning of accepted models of morality and sexuality, the description of social and economic problems women face every day, to the critical articles where women's creative work and the representations of women in art and literature were discussed. The magazine stopped being published in 1912. In the presentation we will indicate the relationship between the life and the intellectual work of Dora Marsden. Based on that, her editorial and authorial credo is explained. Moreover, we will ponder on the concept of the "freewoman" as Dora Marsden put it: it is about a woman who achieves and gains freedom from within, on the psychological and spiritual plane, and than she affirms it through paid labour. The elements of Dora Marsden's feminism and philosophy are observed in congruence with the modernist ideas of individualism and humanism.

Метајезик ишчашеног жанра: постдрамски текст Милене Марковић

Савремена српска драма обележена је у великој мери женским ауторским сензибилитетом, што не показује само присутност имена као што су Биљана Србљановић, Милена Марковић, Маја Пелевић, Милена Богавац итд., него и сама промена дискурса и форме драмског текста. Ове промене највидљивије су управо у драмама Милене Марковић: од фрагментарности до лиризма, од егзибиционизма перформанса у телу класичног драмског патоса до кабареа историјске драме. На овај начин, декодирање жанра кроз постмодернистички поступак одузимања његове основне мотивације истовремено поставља питање функције и значења тог сада новог, ишчашеног жанра. Ауторка овом стратегијом постиже изразито јак ефекат пародије и апсурда, а сам жанр постаје предмет метаговора.

Експериментисање формом традиционалних књижевних жанрова илуструје и однос Милене Марковић према традицији уопште, према традицији српске књижевности и културе (Борисав Станковић, Александар Поповић), према западноевропској традицији авангарде (Бертолт Брехт), културних и супкултурних токова уметности нових медија (Кети Акер), феминистичког позоришта (С. Кејн).

Феминистичка теорија, критика и филозофија, а нарочито утопијски идеализам и радикални језик сајберфеминисткиња (Дона Харавеј), као и храброст преиспитивања граница сопствених теоријских постулата постфеминисткиња (Џудит Батлер), у овом тексту су платформа дијалога с текстовима Милене Марковић, а уједно и начин на који се они читају, тумаче, али и мењају под утицајем усвојене матрице управо назначених праваца у мишљењу и делању.

The Metalanguage of a Dislocated Genre: the Post-dramatic Text of Milena Marković

Contemporary Serbian drama is marked mostly by the sensibility of female authors, which is demonstrated not only by the presence of such writers as Biljana Srbljanović, Milena Marković, Maja Pelević, Milena Bogavac etc., but also by the change in discourse and form of dramatic text. These changes are most visible in the plays of Milena Marković: fragmentariness, lyricism, performance exhibitionism in the body of the classical dramatic pathos, and cabaret of historical drama. In this way, the genre decoding through postmodernist deprivation of its basic motivation at the same time posits the question of function and meaning of this new, dislocated genre. Through this strategy the author manages to achieve a particularly strong effect of parody and absurdity, and the genre itself becomes the subject of metaspeech.

Milena Marković's treatment of Serbian literature and culture (Borisav Stanković, Aleksandar Popović), Western Europe avant-garde (Bertolt Brecht), cultural and subcultural art of new media (Kathy Acker) and feminist theatre (S. Kane) illustrates the experiments with the form of traditional literary genres.

Feminist theory, criticism and philosophy, especially utopian idealism and the radical language of cyber feminists (Donna Haraway), as well as the courage of questioning the borders of individual theoretical postulates of postfeminists (Judith Butler), present a platform of dialogues with texts by Milena Marković, and a way there are read, interpreted, and changed under the influence of the adopted matrix of the aforementioned directions in thought and work.

 Идеална форма за ауторке?
Теорија и пракса српског феминистичког есеја у
међуратно доба

Рад ће показати у ком правцу се развијао српски феминистички есеј у међуратно доба и зашто је он био идеална форма за ауторке. Хибридноста жанра пружа нове могућности: даје одређену формалну и тематску независност, развија се на рубу књижевности и науке, дозвољава да се слободно изразе властите визије, ерудиција и интелектуална убеђења, да се уђе у полемике и утиче на формирање новог (феминистичког) дискурса а при том дође до артикулације изразитог гласа женског субјекта. Рад ће бити посвећен посебностима есејистичке праксе код Ксеније Атанасијевић, Анице Савић Ребац, Јулке Хлапец-Ђорђевић и Јеле Спиридоновић Савић. Показаће да су те ауторке допринеле развоју српског феминистичког есеја и да су радови тих ауторки незаобилазна тачка у обликовању канона тог жанра у традицији српске књижевности XX века.

 The Ideal Form for Women Authors?
Serbian Feminist Essay in Theory and in Practice between
the Two World Wars

This paper will point to the direction in which the Serbian feminist essay developed between the two world wars and explain why it was the ideal form for women authors. The hybridity of the genre opened new possibilities: it offered certain formal and thematic independence, borrowed from both literature and science and enabled liberated presentation of personal views, erudition and intellectual stances. It also provided the possibility of a discussion and influenced the creation of a new (feminist) discourse without the articulation of female subjects' prominent voice. The paper will focus on the idiosyncrasies of the essays written by Ksenija Atanasijević, Anica Savić Rebac, Julka Hlapec-Đorđević and Jela Spiridonović Savić. It will show that these authors made a significant contribution to the development of the Serbian feminist essay and that their work represents a milestone in shaping the canon of the genre in the 20th century Serbian literature.

 Ако коза лаже, рог не лаже (где су и ко су жене у српској дневној штампи)

На питање да ли је остварена равноправност жена у српском друштву могу се чути различити одговори. Неки сматрају да су жене потпуно равноправне, неки мисле да је већ остварена равноправност изгубљена, док неки мисле да је никад није ни било и да је потребно још много како би се она постигла. Шта би у овом случају могао бити „рог” који би помогао у долажењу до неког веродостојног одговора? Полазећи од претпоставке да је присуство жена у дневној и недељној штампи слика њиховог положаја у друштву, покушаћемо да утврдимо колико и како су жене представљене у српској штампи користећи се методама корпусне и рачунарске лингвистике, као и методама екстракције информација. Разматрање ће бити засновано на корпусу састављеном од извода из дневне штампе и електронских медија (*Политика*, *Блиц*, *Вечерње новости*, *Данас*, *Б92*) величине преко 600.000 речи (прикупљен у периоду 2009-2014), као и мањи извод из недељне штампе (*Илустрована политика*, *Базар*). Методе рачунарске лингвистике ослањаће се на коришћење исцрпног електронског речника српског језика, док ће се екстракција информација заснивати на детектовању именованих ентитета коришћењем граматика за плитку синтаксичку анализу. Добијене резултате ћемо после обављене евалуације квантитативно и квалитативно анализирати.

 Facts Are Stubborn Things – Women in Serbian Daily Press

There are various answers to the question whether gender equality has been achieved in contemporary Serbian society. Some consider women to be absolutely equal, others think that the achieved equality has been lost; there are those who believe that it never existed and that it will be a long time before it is achieved. What could be the stubborn fact which would help us determine what the plausible answer is? Assuming that the presence of women in daily and weekly press reflects their social position, we shall attempt to discover how much and in what way women are present in Serbian papers. The research relies on corpus and computational linguistics and extraction of information. The analysis will be based on a corpus consisting of portions taken from daily papers and electronic media (*Politika*, *Blic*, *Večernje novosti*, *Danas*, *B92*) which have more than 600,000 words (collected 2009-2014) and a smaller extract from weekly press (*Ilustrovana politika*, *Bazar*). The methods of computational linguistics will employ a comprehensive dictionary of the Serbian language and the extraction of information will be based on detecting the named entities with the help of grammars for shallow syntactic analysis. After evaluation, the obtained results will be examined in terms of quality and quantity.

 Компаративна анализа улоге репродуктивних политика
у креирању родних дискурса и идеологија: пример
српског и шпанског друштва

Циљ овог рада јесте компаративна анализа јавних дискурса који промовишу одређене репродуктивне политике у два друштва са различитим друштвено-политичким идеологијама, шпанском и српском, у другој половини 20. века. Основна хипотеза јесте та да су репродуктивне политике значајан елемент родних идеологија у једном друштву, те стога имају важну улогу у одржавању или промени родног поретка у њему. Јавни дискурси који афирмишу и промовишу репродуктивне политике имају јасну родну димензију, будући да дефинишу положај и улогу жене у одређеним друштвеним и историјским околностима. У овом раду биће упоређени елементи родне идеологије у пронаталној политици франкистичке Шпаније с једне, и политици планирања породице у Србији (у оквиру СФРЈ) с друге стране. Како је предмет ових политика искључиво женски репродуктивни статус, друштвена улога жена коју оне дефинишу у оба случаја ограничена је њеним биолошким полом. Стога анализа родних дискурса у друштвима која су дуго почивала на патријархалним друштвено-културним основама (шпанско и српско), но која су се у другој половини 20. века развијала по различитим друштвеним, политичким и идеолошким обрасцима, може пружити бољи увид у међусобне односе родних и друштвених-политичких идеологија.

 Comparative Analysis of the Role of Reproductive Politics
in Creating Gender Discourses and Ideologies: Serbian and
Spanish Society

The aim of this paper is the comparative analysis of public discourses that promote certain reproductive politics in the two societies with different sociopolitical ideologies in the second half of the 20th century. The basic hypothesis assumes that reproductive politics represents an important element of gender ideologies in a society and that it consequently has significant influence over the establishment or a change of gender hierarchy in it. Public discourses that affirm and stimulate reproductive politics have a clear gender aspect since they define the position and role of women in certain social and historical circumstances. In this paper elements of gender ideology in the pro-natalist politics of Francoist Spain and in the family planning politics in Serbia (within the Socialist Federal Republic of Yugoslavia) will be compared. Since the politics concerns women's reproductive status, the social role of women is in both cases defined by the biological sex. The analysis of gender discourses in the societies traditionally based on patriarchal social and cultural values which followed different social, political and ideological developmental patterns in the second half of the 20th century could offer a better insight into the interrelation between gender and sociopolitical ideologies.

Једно Доситејево енглеско познанство: „Мадам Ролан” из Норича

У овом раду ћемо обрадити једно енглеско познанство Доситеја Обрадовића: реч је о „Мистрес Телар”, како Доситеј назива сестру госпође Ливи у чијој је кући у Лондону био гост 1785. године. Свој сусрет Доситеј је описао у *Животу и прикљученијима* (1788), истакавши да је захваљујући дружењу „Мистрес Телар” и њеног брата могао упознати „чистосердечна опхожденија Инглезов”. Доситејева познаница „Мистрес Телар” је, у ствари, била Сузана Кук, чувено име у Енглеској у 18. веку, позната и као „Мадам Ролан” из Норича. У овом раду ћемо анализирати улогу „Мадам Ролан” из Норича у културном животу Енглеске 18. века, као и разлоге који су довели до тога да добије назив „Мадам Ролан”, која је подржавала Француску револуцију.

One of Dositej’s English Acquaintances: “Madame Roland” of Norwich

This paper will deal with an English acquaintance of Dositej Obradović: it is about “Mistress Teller”, as Dositej called the sister of Mrs. Levy, his host in London in 1785. His encounter Dositej described in *Život i priklučenija* (1788), pointing out that through his friendship with “Mistress Teller” and her brother he was able to get to know the pure hearts of the English. Dositej’s acquaintance “Mistress Teller” was, in fact, Susana Cook, a famous name in the 18th-century England, also known as “Madame Roland” of Norwich. This paper will analyze the role of “Madame Roland” of Norwich in the cultural life of the 18th-century England, and the reasons that lead to her getting the name “Madame Roland”, due to her support for the French Revolution.

Јелена Пољакова и Нина Кирсанова: позиционирање стила игре београдског балета

Модернизам у српској култури подразумева убрзан прогресивистички преображај укључења друштва у интернационалне, културне, економске и политичке процесе. У закаснелом романтичарском концепту ствара се патријархална национална буржоаска култура у Србији. Београдски балет између два светска рата представља локални одговор пре свега на руски Царски балет.

Јелена Пољакова је у новонасталом београдском балету развијала реконструкцију руског Царског театра и постављала нове пропозиције на којима се темеље почеци београдског балета. Школовала је извођаче који су интерпретатори, неиницирани/непокрнути субјекти конкретне телесно-духовне и бихевиоралне ситуације.

Нина Кирсанова је на сцени Народног позоришта радила у три етапе развоја – између два светска рата, за време Другог светског рата и после ослобођења. Прихватила је ангажман и у ратном периоду, када већина руских уметника емигрира из Београда. Тада је стала на чело балета Народног позоришта, руководећи њиме до последњег дана окупације. У Београду је први пут наступила 1923. године у оквиру концерта под називом „Балетско вече”. Балетској педагогији посветила се од 1947. године, радећи у државним балетским школама у Београду, Скопљу и Сарајеву. У Београду је стварала од 1923. до 1962. године.

Београдски балет између два светска рата, на челу са Јеленом Пољаковом и Нином Кирсановом, настаје из склоности и антиципације руског белог балета, другим речима, препознаје се као склоност или неоствариви идеал рекапитулације и глорификације његовог стила. Доминантне релације критичарског дискурса и рецепција балетских представа у међуратном Београду у раду ове две уметнице јесу односи бело тело – музика, текст – бели балет, кореографија – бела балетска представа, кореографија белог балета – музика и кореографија белог балета, структура, методологија, поента.

Jelena Poljakova and Nina Kirsanova: Positioning the Dance Style of Belgrade Ballet

Modernism in Serbian culture means a rapid progressive transformation of social inclusion into the international, cultural, economic, and political processes. In the late romantic concept the patriarchal national bourgeoisie culture is created in Serbia. Belgrade ballet between the two world wars represents the local response to the Russian Imperial Ballet.

Jelena Poljakova developed in the newly-founded Belgrade ballet the reconstruction of the Russian Imperial Theatre and set new propositions as the basis of the beginnings of Belgrade ballet. She taught performers who were the interpreters, the uninitiated/unmoved subjects of the specific bodily-spiritual and behavioral situation.

Nina Kirsanova worked in three stages of development on the stage of the National Theatre – between two world wars, during World War Two and after the liberation. She accepted to work during war, when most of Russian artists fled Belgrade. Then she became the head of the National Theatre ballet company, where she remained until the last day of the occupation. She performed in Belgrade for the first time in 1923 on the concert named "Ballet Evening". She devoted herself to ballet pedagogy in 1947, when she started working in various state ballet schools in Belgrade, Skopje and Sarajevo. She worked in Belgrade from 1923 to 1962.

Belgrade ballet between the two world wars, headed by Jelena Poljakova and Nina Kirsanova, was created from the proclivity and anticipation of the Russian ballet, that is, it is recognized as a proclivity or an unattainable ideal of the recapitulation and glorification of its style. The dominant relations of critical discourse and the reception of ballet performances in the interbellum Belgrade in the work of these two artists are white body-music, text-white ballet, choreography-white ballet performance, white ballet choreography-music and white ballet choreography, structure, methodology, point.

Постмодернизам у *ProFemini*

Покушаћемо да одговоримо на питање како се данас третира постмодерна мисао која, захваљујући употребљивом аналитичком апарату, и даље остаје једна од главних теоријско-методолошких упоришта критичке анализе. Анализираћемо, с тим у вези, текстове објављене у часопису *ProFemina* који се ослањају на посмодернистички теоријски (дискурзивни) апарат да би приступиле изучавању: а) других текстова (имајући при томе на уму метајезичку дистанцу која се на тај начин успоставља) и б) (актуелних) друштвено-културних проблема. Иако неће бити могуће представити специфичности посмодерног дискурса у сваком појединачном тексту који говори о постмодерни (или који говори о постмодерном), донекле ћемо одгонетнути разлоге због којих је, сада већ и не толико модерна, постмодерна упорно налазила простора за теоријску и методолошку актуализацију.

Postmodernism in the Journal *ProFemina*

The presentation tries to answer the question of how postmodern thought is treated today. Due to a viable analytical apparatus, it still remains one of the main theoretical-methodological strongholds of critical analysis. With that in mind, the presentation analyses the texts published in journal *ProFemina* which rely on postmodern theoretical (discursive) apparatus to access the study of a) other texts (bearing in mind the metalanguage distance established in that way) and b) (current) socio-cultural problems. Although it will not be possible to represent the specificities of the postmodern discourse in each individual text which speaks about postmodernism (or which speaks about the postmodern), the presentation will uncover the reasons behind the theoretical and methodological actualization of the not-so-modern postmodernism.

 Између мобилизације и пацифизма: случај Казимјере
Илаковичувне

Пољска национална романтичарска традиција 19. века створила и неговала алегорију пољске мајке, која је била у обавези да подигне свога сина као ратника, а да после његове смрти тихо болује. Суочавајући се са појавом активних болничарки у Првом светском рату, ова идеологија је ослабила, али је и даље остала снажна у патриотском дискурсу, са фокусом на концепт непријатеља. Пацифистичка идеологија супротставила се појму непријатеља и привукла је многе феминисткиње и списатељице, али то није био примарно само одговор жена на овај проблем. Песме, есеји и предавања Казимјере Илаковичувне настале под утицајем како патриотске и националне тако и пацифичке идеологије, приказују ову двосмисленост. У свом излагању желим да прикажем њен став према рату и миру у ширем компаративном моделу, суштинске препреке и потешкоће у поетском изразу са којим су се списатељице суочиле са фокусом на искуство из Првог светског рата.

 Between Mobilization and Pacifism: Kazimiera
Illakowiczówna's Case

The Polish national, romantic tradition of the 19th century created and cherished an allegory of the Polish Mother, obliged to bring up her son as a warrior and then remain a silent mourner after his death. Facing the appearance of active women sanitarians in WWI, this ideology veined, but still remained strong in patriotic discourse, with its focus on the concept of the enemy. Pacifist ideology confronted this notion of the enemy and attracted many feminists and women writers, but it was not primarily a woman's answer to the problem. Kazimiera Illakowiczowna's poems, essays and lectures influenced both by the patriotic, national tradition and by pacifism, show this ambiguity. In my presentation I want to describe and analyze her attitude towards war and pacifism in a wider, comparative mode, underlying obstacles and difficulties of poetic expression of women writers, focusing on the experience of WW I.

Фатма Алије и рађање турског књиженства

Фатма Алије (1862-1936) је прва турска романијерка. Кћи је прослављеног историчара, правника, теолога и државника Ахмета Џевдет-паше који је био прототип конзервативног интелектуалца, али и државног реформатора. Обе његове кћери, Фатма Алије и Емине Семије стекле су завидно образовање, знање француског језика, филозофије, књижевности и уметности. Фатма Алије је написала пет романа и више чланака посвећених углавном питањима положаја жене у традиционалном турском друштву. Овај рад ће бити посвећен њеном првом самосталном роману *Разговори*, објављеном 1891. године, у коме се први пут у турској историји из угла једне жене дотиче питања интимног света жене, прве љубави, слободе избора. Иако је за своје време храбро покретала питања женске еманципације, Фатма Алије остала је привржена традиционалном исламском погледу на свет и положају жене. Упркос невеликој књижевној вредности њених дела, Фатма Алије је поставила темеље турског књиженства. Њено дело представља незаобилазан извор за изучавање турске женске књижевности која је до данас дала низ истакнутих имена и дела. Приметно је да се у последње време у Турској поклања све већа пажња Фатми Алије, која је дуго времена била заборављена и прећуткивана од стране историчара турске књижевности.

Fatma Alije and the Birth of Turkish Women's Literature

Fatma Alije (1862-1936) is the first Turkish female novelist. She is the daughter of the celebrated historian, lawyer, theologian and statesman Ahmet Dževdet-pasha who was a prototype of the conservative intellectual, but also a state reformer. Both of his daughters, Fatma Alije and Emine Semije, acquired significant education, the knowledge of French, philosophy, literature, and art. Fatma Alije wrote five novels and several articles dedicated mostly to the question of women's position in the traditional Turkish society. This paper will be dedicated to her first independent novel, *Conversations*, published in 1891, where, for the first time in Turkish history, a woman wrote about the intimate world of women, first love, freedom of choice. Although she courageously put forward the question of women's emancipation, Fatma Alije remained devoted to the traditional Islamic view of the world and the position of women. Despite little value placed upon her work, Fatma Alije set the foundation of Turkish women's literature. Her work represents a crucial source for the study of Turkish women's literature which has until today produced various eminent names and works. Although the historians of Turkish literature forgot about Fatma Alije or purposely left her out for a significant amount of time, it is evident that this author has recently received more and more attention in Turkey.

 Раићо Хирацука и *Сеито*, први женски књижевни часопис у Јапану

Сеито, први књижевни часопис женског пера почиње да излази у Јапану 1911. године, као средиште литерарног израза јапанског феминистичког покрета. Свој глас, своје виђење света и места јапанске жене у њему, исказује Раићо Хирацука, уредница, и остале водеће јапанске песникиње, које, окупљене око овог часописа, себе називају "Новим женама" (*Шин фуђин*). Поред афирмације женских људских права и потпуно нове улоге жене у јапанском друштву које је у том тренутку било у узлету вестернизације, економског развоја и модернизације, *Сеито*, кроз утицајни глас својих песникиња, посебно Акико Јосано, делује антиратно. *Сеито* је, иако усамљен у антиратној оријентацији, био моћан форум истинске демократизације у јапанском друштву свога доба и неизбрисив сведок хуманистичких вредности које су јапанске књижевнице даривале својој и будућим генерацијама.

 Raichō Hiratsuka and *Seitō*, the First Women's Literary Journal in Japan

Seitō, the first women's literary journal, was founded in Japan in 1911, as the center of the literary expression of the Japanese feminist movement. Raichō Hiratsuka, the editor, and other leading Japanese female poets, express their voice, their view on the world and the place of the Japanese women within it, and they call themselves "New Women" (*Shin fujin*). Besides affirming women's human rights and the completely new role of women in the Japanese society which was at the height of westernization, economic development and modernization at that point, *Seitō*, through the influential voice of its female poets, Akiko Yosano in particular, puts forth an antiwar message. Although alone in its antiwar orientation, *Seitō* was a powerful forum of true democratization in the Japanese society and a firm witness to the humanitarian values that the Japanese female authors gifted to their own generation and to the future ones.

 Жена као симбол нације у магазинима *Жена и свет* и
Ресимли Ај (Resimli Ay)

На подручју новоосноване Републике Турске и Краљевине Срба, Хрвата и Словенаца женско питање има важну улогу у оквиру стварања народне идентификације. У Турској је жена уздигнута на ниво националног симбола републике и као таква постала је један од главних државних интереса и, самим тим, једна од важних тема штампаних медија 20-их и 30-их година двадесетог века.

Полазећи од важности визуелног презентовања при конструисању одређене слике жене, предмет анализе овог рада је визуелни материјал у југословенском магазину *Жена и свет* и турском магазину *Ресимли Ај*. Поређење ова два магазина указује на бројне паралеле, што у текстуалној што у визуелној равни: разноврсност тема у којима је жена укључена као главни актер, али и комплексно обликовање њене визуелне презентације. Кодни систем визуализације при том сачињавају елементи како модерног тако и традиционалног доба, али и политичких, друштвених, економских и свакако родних односа. Иако глобална слика такозване *нове жене* у магазинима доминира, заступљен је и читав низ елемената који ову слику, а уједно и њено значење, на одређен начин модификује. Циљ овог рада јесте да на основу изабраних примера из поменутих магазина укаже на националне елементе у илустрацијама као и на начин на који су ти елементи кодирани у визуелном представљању жене.

 Woman as the Symbol of Nation in the Journals *Woman and the World* and *Resimli Ay*

The woman question had an important role in creating the national identity on the territory of the newly founded Republic of Turkey and Kingdom of Serbs, Croates, and Slovenes. In Turkey women were elevated to the symbol of the nation, became of interest to the state and consequently one of the major topics that the print media dealt with during the 1920s and 1930s.

Bearing in mind the significance of the visual presentation in the construction of a certain image of women, this paper will center on the visual material in the Yugoslav journal *Woman and the World* and the Turkish journal *Resimli Ay*. The comparison of these two journals will reveal numerous parallels on both textual and visual levels: multitude of subjects with women as the main focus as well as complex formation of the visual presentation of women. The coding system of the visualisation consists of both modern and traditional elements and political, social, economic, and gender relations. Despite the domineering image of the so-called *new woman* in the journals, there is a series of elements which modify this image and its meaning. The aim of this paper is to point to the national elements in illustrations and to the way in which these elements are coded into the visual representation of women.

Војска милосрђа

Организовање жена у Србији почело је још у другој половини 19. века. Прво се окупило Јеврејско женско друштво 1874, а већ наредне 1875. основано је и Београдско женско друштво. Основни циљеви овог друштва били су хуманитарни. Убрзо су чланице своју делатност усмериле и на медицинско поље јер су већ 1876. године у време Првог српско-турског рата основале своју болницу у којој су неговале рањенике. Друштво „Књегиња Љубица” основано је 1899. године на челу са председницом Милком Вуловић. Њихова делатност је била пре свега усмерена на пружање помоћи српском народу у Старој Србији. Друштво Коло српских сестара настало је 1903. Оснивачи су биле Надежда Петровић и Делфа Иванић. Поред многобројних хуманитарних и образовних акција, као и сталне борбе за права жена, ова друштва су међу својим најзначајнијим циљевима имала и обуку чланица за болничарке. Београдско женско друштво је још 1875. године отворило први курс за обуку, док је други покренуло Коло српских сестара 1906. „Рачунало је се да на тај начин Српкиње добровољно одслуже свој војнички рок”, записала је касније Делфа Иванић. Организацијом курсева женска друштва су на почетку Балканских ратова успела да мобилишу једну „женску војску” – војску милосрђа, како су их тада називали. Женска друштва су пред избијање рата министарству војном предала списак од 1.500 обучених болничарки које су одмах стављене на располагање војном санитету.

Army of Mercy

Women in Serbia started organizing themselves as early as the second half of the 19th century. The Society of Jewish Women was founded in 1874 and the Belgrade Society of Women was founded in 1875. The central aims of this society were humanitarian. Soon the members directed their activities towards medicine. In 1876, during the first Serbian-Ottoman War a hospital was founded by the members where the wounded were looked after. The society Princess Ljubica led by Milka Vulović was established in 1899. This society focused on helping the Serbian people in Old Serbia. The society Circle of Serbian Sisters was founded in 1903. Its founders were Nadežda Petrović and Delfa Ivanić. Apart from many humanitarian and educational initiatives and the constant struggle for women's rights, one of the main objectives of these societies was to train its members for nursing. The first training course was started by the Belgrade Society of Women as early as 1875 and the second was started by the Circle of Serbian Sisters in 1906. Delfa Ivanić later wrote that "It was a way for Serbian women to voluntarily complete their military service." Through these courses the societies managed to mobilize "an army of women" at the beginning of the Balkan Wars – army of mercy, as they were called at the time. Prior to the outbreak of war, women's societies submitted to the Ministry of Defence a list of 1,500 trained nurses immediately available for the military ambulance.

 Приповетка као простор за репрезентацију женског
искуства у часопису *Мисао*

Не само да је један од најзначајнијих међуратних часописа, већ је лист *Мисао* препознат и као периодик феминофилне уређивачке политике. Овде су своје књижевне прилоге објављивале најзначајније књижевнице међуратног периода: Милица Јанковић, Исидора Секулић, Анђелија Лазаревић, Јела Спиридоновић Савић, Десанка Максимовић, Даница Марковић и друге. У овом раду ће се анализирати женска приповетка у овом периодику, превасходно приповетке Милице Јанковић и Анђелије Лазаревић. Истражиће се на који начин се женско искуство обликовало кроз ове радове и показате се место и значај ових књижевних прилога у контексту часописа, али и у ширем контексту, то јест у оквирима међуратне прозе. Посебна пажња биће усмерена на анализу женских ликова, аутобиографску заснованост, као и на тематско-мотивску структуру ових радова.

 Short Story as a Way of Representing the Female
Experience in the Journal *Misao*

Not only was the journal *Misao* one of the most significant interwar magazines, but it was also recognized as a periodical inclined towards women. The most important women writers of the interwar period published their writing in this magazine: Milica Janković, Isidora Sekulić, Anđelija Lazarević, Jela Spiridonović Savić, Desanka Maksimović, Danica Marković, etc. In this paper the short stories written by women for this periodical will be analyzed with an emphasis on the short stories by Milica Janković and Anđelija Lazarević. We will investigate the way in which the female experience was formed through these works and we will identify the place and significance of these stories in the context of the magazine and in a wider context of the interwar fiction. Particular attention will be paid to the analysis of female characters, autobiographical background and the structure of the stories in terms of themes and motifs.

Сећање жена и представа рата у савременој визуелној уметности

Увод у излагање укратко представља проблематику теме репрезентације НАТО бомбардовања у визуелним уметностима и пружа преглед радова визуелних уметности који се баве бомбардовањем. Главни део излагања чини приказ уметничких радова ауторки (Мирјане Ђорђевић, Драгане Жаревац, Милице Томић, Бреде Бебан, Татјане Остојић, Весне Павловић и Оливере Гаврић Павић), као и дискусија о следећим питањима: с којим друштвеним улогама су се уметнице идентификовале у процесу сећања и репрезентације рата и каква је веза тих улога са темом радова; на који начин ове посебне репрезентације рата утичу на конструкцију родног идентитета односно, идентитета жена у ратним околностима; да ли је нови начин ратовања, који успоставља нови систем односа међу сукобљеним странама (човек против машине, насупрот „старом” систему сукоба човека против човека, тј. мушкарца против мушкарца) редефинисао родне улоге у рату односно, потпуно поништио родни идентитет учесника или жртве рата; да ли је, с тим у вези, и у контексту глобализације, развоја нових технологија и флуидизације идентитета, адекватније говорити о „женском сећању” или пак о сећању жена на рат?

Women's Memory and the Representation of War in Contemporary Visual Art

The introduction of this presentation seeks to briefly outline the problem of the representation of the NATO bombing campaign in the visual arts and to provide an overview of the artwork dealing with this subject. The main part of the presentation reviews the work of women artists (Mirjana Đorđević, Dragana Žarevac, Milica Tomić, Breda Beban, Tatjana Ostojić, Vesna Pavlović and Olivera Gavrić Pavić) and discusses the following questions: what kind of social roles did the artists identify themselves with in the process of remembering and representing the war and where is the connection between these roles and the themes of their works; in what way do these special war representations influence the construction of the gender identity, i.e. the identity of women in the circumstances of war; has the new way of waging war and a new system of relations between the conflicting sides (man vs. machine as opposed to man vs. man, i.e. male vs. male) redefined gender roles in wars, i.e. canceled gender identity of participants and victims; having in mind the context of globalization, the development of new technologies and the fluidization of identity, would it be more appropriate to talk about *women's memory* or women's war memories?

Žensko pismo u Crnoj Gori: pozitivni rodni stereotipi i njihove kontroverze

Moj rad bi se temeljio na rezultatima konkursa za najbolju žensku priču koji je NVO NOVA raspisala 2014. godine, na koji je pristiglo više od 30 kratkih priča. U svom radu bih nastojala da artikulišem veoma raznorodna razumijevanja pojma „žensko pismo” koji se mogu iščitati iz ovih književnih tekstova i da ovu raznorodnost dovedem u vezu sa kontekstom nastanka ovih književnih tekstova, to jest sa različitim ideološkim, rodno-političkim, književnim, književno-kritičkim i književno-istorijskim okolnostima i uticajima koji oblikuju ovo u osnovi spontano razumijevanje ženskog pisma u Crnoj Gori. Naročito bih se osvrnula na „pozitivne rodne stereotipe” kao najmarkantnije obilježje priča pristiglih na konkurs koje je organizovala NVO NOVA (ali i drugih književnih praksi u Crnoj Gori koje se identifikuju kao „ženske”) i na razloge njihove vitalnost u savremenom crnogorskom kontekstu.

Women's Writing in Montenegro: Positive Gender Stereotypes and Relating Controversies

This paper is based on the results of a competition for the best short story written by a woman which was organized by NGO NOVA in 2014. More than 30 entries were received. The aim of the paper is to articulate various understandings of the concept women's writing that can be inferred from these literary texts and to identify the connection between the background of these texts, i.e. different ideological, political, literary and historical circumstances and influences which shaped this basically spontaneous understanding of women's writing in Montenegro. Particular attention will be paid to positive gender stereotypes as the most prominent characteristic of the stories which entered NGO NOVA's competition (as well as other literary texts recognized as female in Montenegro) and to the reasons of their vitality in the contemporary Montenegrin society.

 Најава и траума Првог светског рата у романима *Излет на пучину* и *Госпођа Даловеј* Вирџиније Вулф

Између објављивања првог романа Вирџиније Вулф, *Излет на пучину* (1915), до објављивања романа *Госпођа Даловеј* (1925), прошло је десет година, током којих се одиграо и свршио Први светски рат, оставивши за собом несагледиве последице по друштво, културу и свет уопште. У првом, такозваном предратном роману списатељке Вулф може се видети најава рата и кроз коментаре ликова ишчитати идеологија која је британској нацији била усађена пред само избијање Великог рата. У другом, тзв. послератном роману, како кроз коментаре тако и кроз ситуације у којима се ликови и друштво налазило, могу се сагледати последице и трауме Првог светског рата. Основна идеја овог рада, дакле, била би да се укаже на стање свести јунака, посебно оних који се појављују у оба романа, попут господина и госпође Даловеј, пре и после Првог светског рата, и да се укаже на драстичне последице које је рат за собом оставио, најпре на примеру лика ратника повратника, Септимуса Ворена Смита, који пати од посттрауматског стресног поремећаја изазваног учешћем у рату. Још један циљ ауторке овог рада био би да, кроз приказ тока свести и коментара ликова, укаже и на сам критички став списатељке Вулф, која је била изразита пацифисткиња.

 The Premonition and Trauma of WWI in the Novels *The Voyage Out* and *Mrs Dalloway* by Virginia Woolf

Between the publication of Virginia Woolf's first novel *The Voyage Out* (1915) and *Mrs Dalloway* (1925), WWI took place leaving behind immense consequences for the society, culture and the world in general. In the first, so-called "prewar" novel of Virginia Woolf one can feel the premonition of war and see through the ideology instilled into the British before the war owing to the character's comments. In the second, "postwar" novel, owing to the comments and situations in which the society and the characters find themselves, one can see the consequences and traumas of WWI. The central idea of this paper is to identify the state of mind of the characters before and after the war, especially those who appear in both novels, such as Mr. and Mrs. Dalloway, and to point to the terrible consequences that the war left behind, primarily for Septimus Warren Smith, an ex-soldier who suffers from PTSD. Another aim of the paper is to show the critical attitude of Virginia Woolf, a true pacifist, through the character's comments and stream of consciousness.

Неромантичне јунакиње у романтичним причама Џанг Аилинг

У време када је већина модерних кинеских писаца била заокупљена великим темама као што су револуција, пут националног спаса, антијапански сентимент, Џанг Аилинг (1921-1995) се бави наизглед тривијалним, пре свега интимним дилемама Кинеза током Другог светског рата. У средишту њене пажње налазе се романтична осећања између мушкараца и жена, као и сложени односи унутар патријархалне кинеске породице. Њене јунакиње, разапете између традиционалних моралних стега и сопствених жеља, потреба, али и нагона за самоодржањем у патријархалном друштву суоченом с бурним историјским догађајима, представљене су без имало улепшавања. За разлику од уобичајене представе жене којом се у оновременој књижевности истицао њен еманципаторски потенцијал у освајању женских слобода, „најдаровитија кинеска књижевница 20. века” пружи́ла је слику ироничне и циничне модерне жене која је спремна да направи компромис са реалношћу. У овом излагању покушаћемо да анализом унутрашњег света модерних и урбаних женских ликова у прози Џанг Аилинг укажемо на чињеницу да је списатељица вештим преплитањем јавног и приватног урушила границе књижевних конвенција свог доба.

Unromantic Heroines in Romantic stories of Zhang Ailing

At a time when most modern Chinese writers were preoccupied by grand topics such as the revolution, the road of national salvation, the anti-Japanese sentiment, Zhang Ailing (1920-1995) deals with seemingly trivial, intimate dilemmas of the Chinese during the World War Two. At the center of her attention are the romantic feelings between men and women, and the complex relations within the patriarchal Chinese family. Her heroines, caught between the traditional moral constrictions and desires of their own, their needs and the self-preservation urge in a patriarchal society faced with tumultuous historical events, are represented without any embellishment. Unlike typical representations of women where the most prominent thing about them is their potential with regard to emancipation and women's liberties, "the most gifted Chinese female author of the twentieth century" presented an image of an ironic and cynical modern woman who is ready to compromise with reality. In this presentation, the analysis of the internal world of modern and urbane female characters in the prose of Zhang Ailing will point out the fact that this author tore down the borders of literary conventions of her age by cleverly intertwining the public and the private.

 Метафизичко залеђе историје у књизи песама *Тражим помиловање* Десанке Максимовић

У раду се тумаче специфичне релације између књиге песама *Тражим помиловање* и *Душановог законика*. Показује се како је Законик као историјска и традицијска парадигма постао својеврсна „дијалогска” подлога за лирску дискусију о човеку и смислу његовог постојања. Испитује се и значењска слојевитост књиге песама у политичко-идеолошком контексту „револуционарне” Југославије.

 The Metaphysical Background in the Book of Poems
Tražim pomilovanje by Desanka Maksimović

This paper interprets the specific relations between the book of poems *Tražim pomilovanje* and *Dušan's code*. It is demonstrated how the Code as a historical and traditional paradigm became a sort of dialogical support for the lyrical discussion about man and the meaning of his existence. The layers of this book of poems are also examined through the political and ideological context of the "revolutionary" Yugoslavia.

(Заувек) невидљиве: научнице у Србији у доба социјализма

После II светског рата у Србији/бившој Југославији, за жене су се отворили нови простори – оне су добиле право гласа, значајна колективна и репродуктивна права и институционалну подршку да се баве до тада искључиво мушким занимањима. Иако је и даље задржана, и настављена феминизација појединих професија, овај период, у коме је држава наглашавала и подржавала развој науке, омогућио је једном броју жена да буду на првој линији фронта развоја природних наука.

Већ 1946, Драгица Николић и Бранка Радивојевић постају прве жене асистенти за физику на Београдском универзитету. У Институту за нуклеарне науке Винча (основаном 1948) и Институту за физику (основаном 1961), жене су присутне од самих почетака. Неке од њих, Мира Јурић и Бранислава Нешковић Перовић, до данас једина жена директор Института Винча (1976-1979), дале су значајан допринос развоју нуклеарне физике и на међународном нивоу. Занимљиве су приче научница, које су са својим професионалним и личним партнерима, живеле и радиле у скромним условима у просторијама института.

Ипак, колико су оне биле видљиве ван својих лабораторија? Шта данас знамо о њима? Који траг су оставиле у професионалном и јавном простору, или су биле и остале невидљиве?

(Forever) Invisible: Women Scientist in Serbia during the Socialist Era

After WWII in Serbia/former Yugoslavia new possibilities opened up for women – they gained voting rights, considerable collective and reproductive rights and institutional support for doing jobs which had been exclusively male up to that point. Even though it was delayed, the feminization of certain professions continued to evolve. The state supported and emphasized the development of science during this period, which enabled a number of women to be in the frontline of the development of natural sciences.

As early as 1946 Dragica Nikolić and Branka Radivojević became the first women who worked as assistant professors of physics at the University of Belgrade. At the Institute for Nuclear Sciences Vinča (founded in 1948) and the Institute for Physics (founded in 1961), women have been present from the very beginning. Some of them, such as Mira Jurić or Branislava Nešković Perović, who was the only woman director of the Vinča Institute (1976-1979), greatly contributed to the development of nuclear physics even at the international level. There are many interesting stories of the women scientists who lived and worked with their professional and personal partners in the modest premises of the Institute.

Still, to what extent were they visible outside their laboratories? What do we know about them today? What kind of trace did they leave professionally and publicly? Were they and do they remain invisible?

 Драга Јовановић, *Мученице и грешнице* (1937) – збирка приповедака о Првом светском рату

У историјским, друштвено-политичким и уметничким документима из Првог светског рата, безимени лик жене се, попут сенке, надвија над стравичне догађаје и голготу, на болест и смрт. У жељи да дефинишем Њене контуре и реконструишем Њену причу – проучавала сам стваралаштво уметница које су искуство Великог рата транспоновале на литерарну раван. Централно место ове женске архиве заузима збирка прича *Мученице и грешнице* Драге Јовановић (1885-1975) - српске књижевнице која је дипломирала књижевност на универзитету у Женеви 1911. године, где је и освојила прву награду за психолошко-драмску поему „Ноћ у Венецији” (1909). У првој половини 20. века Јовановић је објавила романе *Без имена* (1931), *Верин случај* (1963), збирку приповедака *Мученице и грешнице* (1937), *Мозаик стварности и снова* (1965), приповетку „Мајка” (1961), збирку поема *Сан летње ноћи* (1933) и драму *Јесења ноћ – зимска ноћ* (1966). У својим делима је истраживала проблематику материнства, ванбрачне трудноће у традиционалном друштву, љубави, болести и смрти. У збирци приповедака *Мученице и грешнице*, некада популарна, а данас потпуно заборављена књижевница Драга Јовановић, поставила је оквире женског ратног простора у Србији 1915. године, осветљавајући живот из различитих углова „мученица” и „грешница” – принуђених да се ухвате у коштац са ужасима сиромаштва, робовања, глади и смрти. Анализа ће показати да је пред нама драгоцено уметничко сведочанство о женском полу рата, које се намеће својим естетским вредностима и заслужује да буде укључено у српски књижевни канон.

 Draga Jovanović, *Martyrs and Sinners* (1937) – A Collection of Short Stories on WWI

In the historical, social, political, and artistic documents from WWI, the nameless character of a woman looms over the horrific events, suffering, disease and death like a shadow. In order to define Her contours and reconstruct Her story I have studied the work of women artists who inscribed the experience of the Great War into the literary level. The central place of this women's archive was given to Draga Jovanović's short story collection *Martyrs and Sinners*. Draga Jovanović (1885-1975) was a Serbian writer who graduated from the University of Geneva in 1911. There she won the first prize for the psychodramatic poem *A Night in Venice* (1909). In the first half of the 20th century Jovanović published two novels, *No name* (1931) and *The Case of Vera* (1963), two short stories collections *Martyrs and Sinners* (1937) and *Mosaic of Reality and Dreams* (1965), the short story *Mother* (1961), a collection of poems *Midsummer Night's Dream* (1933) and a play *Autumn Night – Winter Night* (1966). In her works she addressed the problem of motherhood, illegitimate pregnancy in a traditional society, love, disease, and death. In the short story collection *Martyrs and Sinners*, the once popular and now forgotten writer Draga Jovanović set the framework for describing the female war space in Serbia in 1915, shedding light on life from different angles of *martyrs* and *sinner*s, faced with the horrors of poverty, slavery, famine, and death. The analysis will show that we are faced with a precious artistic testimony of the female side of war, rich in aesthetic value and worthy of entering the literary canon.

 Женски свијет/Југославенска жена – форум модерне жене, списатељице

У раду се анализира формирање феминистичке контрајавности у Краљевини СХС на примеру часописа *Женски свијет/Југославенска жена* (Загреб, 1917-1920, уредница Зофка Кведер). Часопис је за анализу кандидовала не само иницијална позиција у контексту феминистичке периодике након Великог рата, већ и јасно формулисана и практикована феминистичка платформа коју подупиру на квалитативно узорном нивоу текстови које потписују, између осталих, Зофка Кведер, Јулка Хлапец Ђорђевић, Зденка Марковић, Паулина Лебл, Зденка Хаскова, Ксенија Атанасијевић.

Истраживачка пажња је превасходно усмерена ка књижевним, књижевноисторијским и књижевнокритичким прилозима у часопису и њиховој вези са формирањем идентитета „модерне жене” чему је часопис био посвећен и у својим политичким, антрополошким, социолошким, педагошким, етнографским огледима и чланцима. Анализираће се њихове поетичке особености и методолошка апаратура, а у средишту анализе биће гинокритички приступ у истраживању књижевности (и културе) и истицање важности „женског” (феминистичког) читања књижевности (и културе).

Разматрањем концепта женског ауторства какво нуди *Женски свијет/Југославенска жена* у дијахроној перспективи, покушаће се дати и прилог осветљавању историје/традиције женских „интерпретативних заједница”, али и учешћа списатељица у формирању свести о „интерлитерарним заједницама” на овим просторима.

 Women's World/Yugoslav Woman – Forum for the Modern Woman, Woman Writer

This paper analyzes the formation of the feminist antipublic in the Kingdom of Serbs, Croates, and Slovenes focusing on the example of the journal *Women's World/Yugoslav Woman* (Zagreb, 1917-1920, edited by Zofka Kveder). The journal is suitable for the analysis not only because of its initial position in the context of feminist periodicals after the Great War, but also because of the feminist platform supported by the texts of admirable quality written by Zofka Kveder, Julka Chlapec Đorđević, Zdenka Marković, Paulina Lebl, Zdenka Haskova and Ksenija Atanasijević.

Particular attention is paid to articles dealing with literature, literary history and criticism and to their connection with the formation of the identity of the modern woman, which was the aim of the journal in political, anthropological, sociological, pedagogical, ethnographic essays and articles as well. We will analyze their poetic idiosyncracies and methodological means from the perspective of the gynocritical approach to researching literature (and culture) putting emphasis on the importance of the *feminine* (feminist) reading of literature (and culture).

Through the exploration of the concept of women's authorship as seen in *Women's World/Yugoslav Woman* from a diachronic viewpoint, we will attempt to make a contribution to the research of the history/tradition of women's 'interliterary communities' and participation of women writers in fostering awareness of 'interliterary communities' in this region.

 „Ми смо огрезли у крви”: жене у служби нације и војске
(1875 – 1914–1918)

„Пробуди се, српска жено, и куцни по срцу и поносу и друге српске жене, и пођите од огњишта до огњишта, и од гнезда до гнезда, и пепелом гушите ватре око којих се мекушци греју и из гнезда бацајте децу која се у име народног завета не крсте. Јер пропаст народа је грех и жена и деце, и кад се народ у корену затре, нико не треба да га преживи”, написала је Исидора Секулић у *Српској жени* 1912. године. У раду ће бити анализирани видови учешћа српских жена у ратовима које је Србија водила током друге половине 19. века против Османског царства и Бугарске, као и њихова улога током Балканских ратова и Првог светског рата.

 “We are steeped in blood”: Women in the Service of the
Army and Nation (1875 – 1914–1918)

In 1912 Isidora Sekulić wrote in the *Serbian Woman*: “Wake up, Serbian woman and knock on the heart and pride of another Serbian woman and then go from one hearth to another, and from one nest to another, and damp down the fire where cowards seek warmth with ashes, and push children who have not been baptized in the name of the national oath out of their nests. For the calamity of a nation is a sin for which women and children are to blame as well, and when people are exterminated, no one should outlive it.” This paper analyzes the ways in which Serbian women participated in the wars Serbia fought in the second half of the 19th century against the Ottoman Empire and Bulgaria and the role of Serbian women during the Balkan Wars and WWI.

„Једна (не)могућа историја књиженства”

Тема излагања заснована је на видео-раду који се бави разматрањем једне од могућих историја књиженства. Осмишљен је у форми информативног телевизијског програма; у раду су замењена места књиженства и књижевности, зарад испитивања улоге коју књиженство (не) може имати у оквиру постојећег књижевног канона. Поред тога, у излагању ће бити размотрено и питање употребе визуелног медија у сврхе популаризовања различитих идеја које углавном долазе из феминистичке књижевне теорије.

A(n) (Im)possible Literary *Her*story

The topic of this presentation is based on a video work which was designed as an informative television program and deals with a possible literary herstory. In the work, literary history and *her*story switch places, with the aim of questioning the role that literary herstory could (not) have within the existing literary canon. Apart from that, the presentation will also address the question of employing visual media in order to popularize different ideas originating predominantly from the feminist literary theory.

Сећање на прошлост – ратна одисеја Жени Лебл

Кад је Светлана Слапшак писала о улози женске перспективе у реконструкцији историје Балкана, поставила је критичку дијагнозу да управо историја региона виђена из перспективе женског рода представља једну од највећих празнина у данашњим родним студијама. Циљ овог рада је, с једне стране, скретање пажње на текстове Жени Лебл који приповедају о ратним искуствима ове ауторке (*Дневник једне Јудите* 1990, *Љубичица бела* 1990, *Друг из детињства – мој Зид плача* 2005, *Одједном другчија, одједном друга* 2008) и, с друге стране, приказивање улоге коју њено стваралаштво и сећање на прошлост, може одиграти у реконструкцији историје Југославије за време Другог светског рата (јеврејско порекло, скривени идентитет, концентрациони логори) и после њега (логор Голи оток, емиграција у Израел).

Remembering the Past – Ženi Lebl's War Odyssey

When Svetlana Slapšak wrote about the role of the female perspective in the reconstruction of the history of the Balkans, she gave a critical diagnosis saying that the history of the region, as seen from the viewpoint of women, represents one of the greatest voids in contemporary gender studies. The aim of this paper, on the one hand, is to draw attention to the texts by Ženi Lebl which tell the story of the author's war experiences (*Diary of a Judith* 1990, *White Violet* 1990, *Childhood friend – My Wailing Wall* 2005, *Suddenly Different, Suddenly Other* 2008) and, on the other hand, to show what kind of role her work and remembering of the past could have in the reconstruction of the history of Yugoslavia during WWII (Jewish decent, hidden identity, concentration camps) and after the war (Goli Otok prison camp, emigration to Israel).

Писање о ратним ранама: Мемоари британских и француских болничарки

Болничарке су имале двојаку улогу током Првог светског рата. С једне стране, оне су биле сведоци ратних искустава мушкараца и представљале су везу између дома и фронта, тако што су, на пример, писале писма родбини. С друге стране, оне су биле активне учеснице јер су пружале негу и биле ближе фронту него већина припадница њиховог пола, што је понекад стварало нејасну границу између мушког (борца) и женског (цивила). Сложен однос између пасивних сведока и активних учесника болничарке су често изражавале у својим списима. У овом раду ћемо размотрити неколико дела која су настала током и након рата у Француској и Великој Британији. Фокус ће бити на наративним техникама које су користиле болничарке како би пренеле своја искуства, као и на неким кључним темама које се јављају. У раду ће се контрастирати и поредити наративи настали током и после рата. У раду се тврди да дела настала током рата често показују потешкоће у проналажењу форме и гласа одговарајућих за нови контекст у ком су се нашле, док послератна дела показују тенденцију обликовања искустава која би се уклопила у постојеће моделе књижевног стваралаштва. Међутим, у обема врстама мемоара могуће је уочити напетост између посматрача и учесника; жељу да се делује као канал кроз који мушко искуство може бити изражено, а и да се за историју запише глас мобилисаних жена у „активној служби”.

Writing the Wounds of War: British and French Nursing Memoirs

Nurses played dual roles during the First World War. On the one hand, they were witnesses to men's war experiences, acting as a link between home and front by, for example, writing letters to relatives. On the other hand, they were active participants, offering vital medical care, and operating closer to the front than the majority of their sex, which sometimes blurred the line between (male) combatant and (female) civilian.

The complex relationship between these roles of passive witness and active participant are often expressed in their writings. This paper will consider several accounts of nursing produced during and after the war in France and Britain. It will focus on the narrative techniques used by the nurse-narrators to convey their experiences, and on some of the key themes that emerge. It will also contrast and compare wartime and postwar accounts. It will argue that while wartime accounts often reveal the difficulties in finding a form and a voice appropriate for the new contexts in which they found themselves, post-war accounts tend to shape their experiences to fit existing modes of literary production. In both kinds of nursing memoirs, however, it is possible to discern the tension between witness and participant; a desire both to act as a channel through which male combatant experience can be expressed, and to write into history the voice of a mobilized woman on "active service".

 Predodžbe o ženskim identitetima u filmovima Jasmile
Žbanić i Aide Begić

Razni modeli ženskih identiteta će biti prezentirani, na primjerima filmova *Grbavica*, *Na putu*, *Snijeg* i drugi, koji pokazuju veliki raspon od zenskih tradicionalnih uloga do suvremenih. Kriteriji diskurza će biti razmatrani u okviru pitanja kako se te predodžbe promjene i koje uloge analizirani filmovi nude.

 The Notions of Female Identities in the Films of Jasmila
Žbanić and Aida Begić

Various models of female identities will be presented on the examples of the films *Grbavica*, *Na putu*, *Snijeg* etc., which demonstrate a vast span from women's traditional roles to the contemporary ones. The criteria of discourse will be examined bearing in mind the changes in those notions and what roles the analyzed films offer.

Учешће жена у народноослободилачким одредима у Србији 1941–1944

Непосредно пред Други светски рат комунистичка организација у Србији је успела да придобије велики број жена, али су одзив и учешће жена у народноослободилачким одредима били велики, неочекивани и непланирани од стране комунистичког вођства. За разлику од осталих крајева Југославије, партизанским одредима у Србији углавном су приступале образоване младе жене које су већ биле ангажоване у комунистичкој организацији, а које су биле животно угрожене услед своје оријентације. Њих је мотивисала борба за слободу, док је свест о обећаној еманципацији постојала, али није имала пресудну улогу.

Значајан број жена прикључио се устанку 1941, али су након његовог слома многе биле одбачене и препуштене страдању. Ступање жена у одреде је значајно смањено током 1942, када партизанско вођство почиње да подстиче њихов пријем и сузбија отпор њиховом војном учешћу. Поред тога, већ 1944. опада број жена које се прикључују одредима, а 1945. долази до њихове масовне демобилизације. Иако краткотрајна, активност жена у партизанским јединицама оставила је значајан траг, а њихов пријем, осим обезбеђивања додатне људске снаге, послужио је и за потврду предратног залагања за равноправност од стране комунистичког покрета.

Participation of Women in the National Liberation Troops in Serbia 1941-1944

Just before the WWII the communist organization in Serbia managed to attract support from a large number of women. However, the response and participation of women in the national liberation troops was significant, unexpected and surprising for the leaders of the communist movement. Unlike other parts of Yugoslavia, educated young women, who had already been involved in the communist association, joined the partisan units in Serbia. The lives of those women were threatened because of their orientation. They were motivated by the struggle for freedom, and even though awareness of the promised emancipation was present, it was not a decisive factor.

A significant number of women joined the uprising in 1941, but soon after it had been crushed, the majority ended up rejected and undefended. The number of women who were willing to join the troops decreased markedly in 1942. The leaders of the partisans then began to encourage women to take part in the war, breaking the resistance towards their participation in the military. Nevertheless, the number of women among partisans continued to lessen and in 1945 a massive demobilization of women took place. Even though it was short-lived, the participation of women in the partisan units left a significant mark. The acceptance of women into the army served not only as a resource of additional manpower, but also as a confirmation of the communist movement's prewar support for gender equality.

 „Безгранично царство бесмисла”: поетика Јудите Шалго
у роману *Пут у Биробиџан*

Имајући у виду досадашња изучавања романа Јудите Шалго *Пут у Биробиџан* која су се најчешће бавила визијом феминистичке утопије, ова студија усредсређена је на алтернативне уметничке визије (које нису ни женске ни мушке). Ослањајући се на различите теоретичаре постмодернизма, анализира првенствено до сада мање интерпретирани део романа – „Источни грех Ненада Митрова”, указујући на његов метафикционални карактер. Тежњу ка неодредиивој и неухватљивој земљи Биробиџан (дату кроз јеврејски мит о заједничкој домовини) рад посматра у светлу реинтерпретације и дестабилизације једног од од најчешћих књижевних мотива – мотива потраге, те га доводи у везу са визијом поетике и уметности у постмодернистички схваћеном свету романа, лишеном парадигми и било какве кохеренције.

 “Boundless realm of meaninglessness” – the Poetics of
Judita Šalgo in the Novel *Journey to Birobidžan*

Bearing in mind that the analyses of Judita Šalgo’s novel *Journey to Birobidžan* typically deal with the vision of a feminist utopia, this study centers on alternative artistic visions (neither male nor female). A less interpreted part of the novel – “Eastern sin of Nenad Mitrov” will be analyzed and its metafictionality will be identified through the lens of various postmodern theories. This paper views the striving for the undefinable and elusive land of Birobidžan (given through the Jewish myth of homeland) as reinterpretation and destabilization of one of the most common literary motifs – the quest motif. The motif relates to the vision of poetics and art in the postmodern world of the novel that lacks paradigms or coherence.

CIP - Каталогизација у публикацији
Народна библиотека Србије, Београд

821.164.41.09(048)

МЕЂУНАРОДНИ научни скуп Шта је књиженство? (2015 ;
Београд)

Књига сажетак [Електронски извор] / Међународни научни
скуп Шта је књиженство?, Београд, 16-17. октобар 2015. ;
главна и одговорна уредница Биљана Дојчиновић ; [превод
резимеа Снежана Калинић ... и др.] = Book of Abstracts
/ International conference What is knjiženstvo?, Belgrade,
October 16-17, 2015 ; editor-in-chief Biljana Dojčinović ;
[abstracts translated by Snežana Kalinić ... et al.]. - Београд :
Филолошки факултет ; Belgrade : Faculty of Philology, 2015
(Београд : Отисак). - 123 стр. ; 12 cm

Системски захтеви: нису наведени. - Упоредо срп. текст
и енгл. превод. - "Зборник је настао у оквиру пројекта
... Министарства просвете, науке и технолошког развоја
Србије, Књиженство, теорија и историја књижевности на
српском језику до 1915." --> прелим. стр. - Тираж 500.

ISBN 978-86-6153-300-6

1. Дојчиновић, Биљана, 1963- [уредник]

а) Српска књижевност – Апстракти

COBISS.SR-ID 216567308

Филолошки факултет
Универзитет у Београду
Faculty of Philology
University of Belgrade

ISBN 978-86-6153-300-6

9 788661 533006